

สี่ต้นสมัญญะ: การพัฒนา อุตสาหกรรม ภายใต้สภาพบังคับ

วรวิทย์ เจริญเลิศ

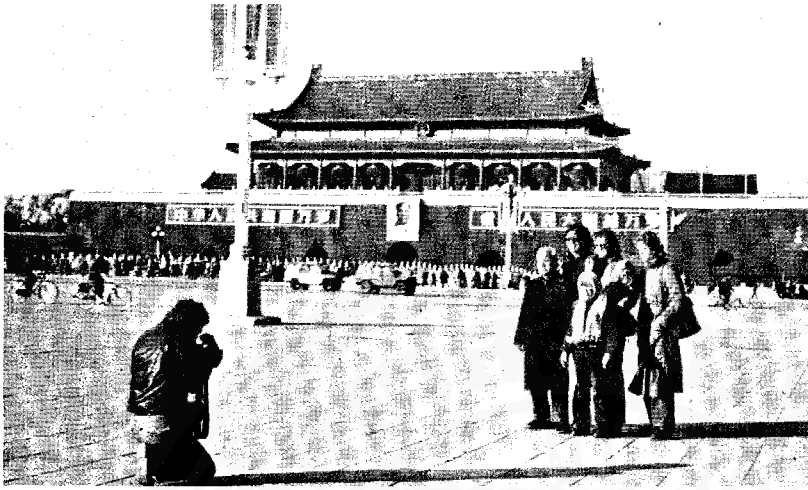
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

เมื่อ “กลุ่มสี่คน” หมุด
อำนาจลง ผู้นำใหม่ของจีนก็ทำการรื้อ
ฟื้นทฤษฎี “เศรษฐศาสตร์การเมือง
แบบสังคมนิยม” (Political economy
of socialism) ซึ่งเป็นกระแสคิดที่
เคยครอบงำจีนในช่วงปี 1950 และ
1960 ทฤษฎีนี้มีต้นตอมาจากแนว
คิดแบบ “สตาลินนิสม์” เกี่ยวกับสัง
คมนิยม ซึ่งก่อตัวขึ้นในรัสเซียช่วง
1920 ถึง 1930 ภายใต้สภาพความขัด
แย้งทางชนชั้นอย่างรุนแรง ส่วนสตา
ลินเป็นผู้ทำ synthesis ของความคิด
เหล่านี้ ซึ่งแสดงออกอย่างเป็นระบบ
ในงานเขียนของเขาในวาระต่าง ๆ
ความคิดสตาลินนิสม์ จะมองพัฒนา

การประวัติศาสตร์ของมนุษย์ชาติแบบ
เป็นเส้นตรง และพลังที่ขับเคลื่อน
เคลื่อนที่ไปข้างหน้าก็คือ การพัฒนา
ของพลังการผลิต

เป็นที่แน่ชัดว่า ในปัจจุบันมี
การ “แตกออก” จากแนวคิด “เหมา
อิสม์” ซึ่งเคย “ครองความเป็นใหญ่”
มาตั้งแต่ช่วงการปฏิวัติทางวัฒนธรรม
แต่ก็เป็นการแตกออกในเชิงกล
ยุทธการพัฒนาเศรษฐกิจ ในเชิงทฤษฎี
ทางเศรษฐศาสตร์แล้ว กลับมีการ
ใช้ “เหตุผลแบบสตาลิน” อย่างต่อ
เนื่องดังนี้ :-

1) ชนชั้นกรรมากรเป็นเจ้าของ
ของปัจจัยการผลิต ดังนั้น ความ



กลายมาเป็นคัมภีร์ชั้นนำของรัฐบาลหัว และความคิดมาร์กซิสม์ ซึ่งเป็นมรรควิธี (Method) ก็เสื่อมถอยมาเป็นอุดมการณ์แห่งรัฐ

ทฤษฎีพลังการผลิตมิได้เป็นเรื่องใหม่ในจีน ย้อนกลับไปราวกลางปี 1960 การพัฒนาพลังการผลิตตกเป็นหัวข้อแห่งการ “วิวาทะ” ครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งการวิวาทะในครั้งนั้นมีผลในขนาดที่ว่า ผู้นำในระดับสูงของพรรคต้องหลุดจากอำนาจไปหลายคน ข้อที่ถกเถียงกันมากในเวลานั้นไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลังการผลิตในตัวมันเอง แต่เป็นปัญหาของวิธีการที่จะพัฒนาพลังการผลิต ความแตกต่างทางความคิดในเรื่องวิธีการทำให้สมาชิกพรรคแตกออกเป็นสองปีกคือ ปีก “ซ้าย” ซึ่งนำโดยเหมา เสนอใช้ “การเมืองเป็นตัวบัญชาการ” การกระตุ้นทางจิตใจและการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิต เป็นตัวจุดพลังการผลิตที่หยุดชงัก ในขณะที่ปีก “ขวา” ซึ่งมี หลิวเซ่าฉี เป็นผู้นำเสนอการใช้กำไร แรงจูงใจทางวัตถุและมาตรการทางเศรษฐกิจเป็นตัวเร่งการผลิต

เหมาได้เคยนำความคิดของเขาสู่การปฏิบัติใน “การก้าวกระโดดไกลครั้งยิ่งใหญ่” ปี 1957-58 ในทรวงของเหมา ชนบทเป็นแหล่งกำลังแรงงานอันมหาศาล แต่กำลังแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะแอบแฝง การปลุกมวลชนชาวนานับล้านให้มีจิตสำนึกปฏิวัติ ก่อการรวมกลุ่ม (collectivisation) เพื่อการเคลื่อนย้ายกำลัง

สัมพันธ์แบบแรงงานรับจ้างจึงถูกยกเลิกไป มีแต่การคงไว้ของค่าจ้างในรูปแบบ ส่วนเนื้อแท้ได้เปลี่ยนเป็นสังคมนิยมแล้ว ผู้ที่ยึดความคิดนี้ มักจะนำปัจจัยการผลิต “ในแง่ของกฎหมาย” จากการโอนกรรมสิทธิ์มาเป็นของรัฐ มาปนกับการที่กรรมกรครอบครองปัจจัยการผลิต “อย่างแท้จริง” และคิดว่าการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายเพียงพอแล้วในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบสังคมนิยมขึ้น

2) การผลิตแบบสินค้าไม่นำมาสู่ระบบทุนนิยม เพราะปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ

3) กฎของมูลค่าไม่ใช่กฎของมูลค่าส่วนเกิน รัฐสามารถใช้กฎของมูลค่าเป็นเครื่องมือในการก่อสร้างสังคมนิยม

4) พัฒนาแข่งหน้าประเทศทุนนิยมให้เร็วที่สุด

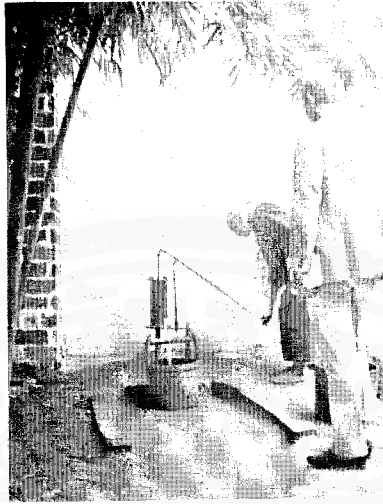
การที่เหมาไม่ได้แตกออกจากแนวความคิดแบบstadalinอย่างเด็ดขาดนั้น จึงเป็นโอกาสให้กับการกลับ

มาอย่างรวดเร็วของลัทธิคัมภีร์ภายหลังเหมา

ภายหลังการมรณะกรรมของเหมา มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเกิดขึ้นในกลุ่มนำของจีน ความพ่ายแพ้ทางการเมืองของ “กลุ่มสี่คน” คือ การสิ้นสุดของยุคเหมาอิสม์ ประชาชนหัว โก๊ะฝงเข้ามารับบทบาทผู้นำใหม่ของจีนภายหลังการรัฐประหารเงียบ ตุลาคม 1976 พร้อมกันนั้น ก็รื้อฟื้นโครงการ “สี่ทันสมัย” ของโจว เอินไหลมาดำเนินต่อ มาเป็น “อุดมการณ์อุตสาหกรรม” ของจีนใหม่ ประชาชนหัวได้ประกาศยกเลิกการปฏิวัติทางวัฒนธรรม เรียกเรื่องความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนใน “รัฐของประชาชนทุกคนชั้น” และชี้แนะว่าสิ่งเร่งด่วนที่ประชาชนจีนควรทำเวลานี้คือ พุดถึงเรื่องการต่อสู้ทางชนชั้นให้น้อยลง และหันหน้าเข้าหากันเพื่อสร้างประเทศจีนให้ทันสมัยก่อนสิ้นศตวรรษนี้ ด้วยการพัฒนาพลังการผลิต ลัทธิเศรษฐกิจ หรือ ทฤษฎีพลังการผลิตจึง

แรงงาน รวมศูนย์การเคลื่อนไหวเพื่อประกอบภาระกิจทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง จะสามารถเร่งรัดการพัฒนาและการสะสมทุนในประเทศปิดเช่นจีน แม้ว่า “การก้าวกระโดดไกล” จะก่อให้เกิดการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรที่สำคัญ แต่ก็ล้มเหลวในที่สุดเพราะก่อสร้างสภาพความไร้ระเบียบของระบบเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรและแรงงานมนุษย์ สถานการณ์ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อสภาพโซเวียตลดความช่วยเหลือกลับ ประกอบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจจีนในช่วงนั้นอยู่ในขั้นวิกฤติ องค์กรการเกษตรล้ม โรงงานหลายแห่งต้องปิดตัวลง ระดับการครองชีพของประชาชนตกต่ำ ฯลฯ

เพื่อแก้ไขเศรษฐกิจซบถันที่ย่ำแย่ โจวเอินไหลได้เสนอต่อสมัชชาประชาชนแห่งชาติครั้งที่ 3 ในเดือนธันวาคม 1964 โครงร่างการก่อสร้างจีนให้เป็นประเทศสังคมนิยมที่เข้มแข็ง ซึ่งความทันสมัยในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การป้องกันประเทศและวิทยาศาสตร์ และเทคนิคในช่วงเวลาอันใกล้ แต่โครงการดังกล่าวก็ต้องพับไปภายใต้คลื่นมวลชนแห่งการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ต่างกับ “การก้าวกระโดดไกล” เป้าหมายของการปฏิวัติทางวัฒนธรรมไม่ได้มุ่งการแก้ปัญหาเศรษฐกิจเป็นสำคัญแต่อยู่ที่การฟื้นฟู “การครองความเป็นใหญ่” ของแนวเหมาอิลี่ กลยุทธ์



การปฏิวัติทางวัฒนธรรมคือ การใช้คำขวัญที่ไม่แจ่มชัดซึ่งสามารถตีความหมายได้หลายทาง อาศัยความขัดแย้งในหมู่ประชาชนเพื่อช่วงชิงการนำ มวลชนถูกเคลื่อนไหวให้โจมตีพรรค (1) “การยึดอำนาจ” ของเหมากระทำผ่านความร่วมมือกับกองทัพปลดแอกประชาชน และการก่อสร้างพรรคขึ้นผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิวัติ (Revolutionary committee) (2)

ครั้นต้นปี 1975 โจวเอินไหลก็พูดในการประชุมสมัชชาประชาชนครั้งที่ 4 ถึงโครงการ “สี่ทันสมัย” ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และเลือกตั้งเสี่ยวผิง เป็นผู้ดำเนินการโครงการนี้ให้เป็นความจริงขึ้นมา แต่ความขัดแย้งระหว่างนัก “เทคโนแครต” ผู้ทำโครงการ “ความทันสมัย” กับ นักการเมือง “ซ้ายจัด” ผู้ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ๆ และเป็น

เหตุให้โครงการ “สี่ทันสมัย” ต้องถูกพับไป ซึ่งต้องรอจนถึงรัฐบาลของหัวโก๊ะฝง จึงได้มีการรื้อฟื้นโครงการนี้มาพิจารณากันใหม่

สี่ทันสมัย : กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด”

โครงการ “สี่ทันสมัย” ถูกเสนอขึ้นในที่ประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม (พฤษภาคม 1977) 3 เดือนต่อมา “สี่ทันสมัย” ถูกเขียนลงในรัฐธรรมนูญของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาชนจีน (มีนาคม 1978) พร้อมกันนั้น แผนเศรษฐกิจสิบปี (รวมแผนฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6) ซึ่งถูกร่างขึ้นในปี 1975 เพื่อดำเนินโครงการฯ ก็มีระยะเวลาปฏิบัติจริง ๆ เพียง 8 ปี (1978-1985) โดยเนื้อหาคร่าว ๆ มีดังนี้

ในขั้นตอนที่ 1 (1978-80) :

- (1) มีเป้าหมายคือ การก่อสร้างอุตสาหกรรมให้ก้าวหน้าและระบบเศรษฐกิจแห่งชาติที่มีอิสระ และพึ่งพาร่วมในตัวของมัน โดยอุตสาหกรรมหนัก เป็นหัวขั้วของการพัฒนา
- (2) ผลผลิตมวลรวมในภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นในอัตรา 10% ต่อปี โดยจะเพิ่มการผลิตเหล็กเป็น 60 ล้านตัน ในสิ้นปี 1985 เมื่อเทียบกับ 23 ล้านตันในปี 1977 (หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 160%) (3) จะมีการลงทุน

ก่อสร้างอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ใน 120 โครงการ ซึ่งรวมโรงงานผลิตเหล็กและเหล็กกล้าขนาดใหญ่ 10 แห่ง โรงงานผลิตแร่โลหะอื่น ๆ 9 แห่ง เหมืองถ่านหิน 8 แห่ง การผลิตน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ 10 โครงการ สถานีผลิตพลังงานไฟฟ้า 30 แห่ง เส้นทางรถไฟใหม่ 6 สาย และท่าเรือ สำคัญอีก 5 แห่ง (4) 70% ของการทำงานในภาคเกษตรกรรมจะใช้เครื่องจักรทุ่นแรง

ในขั้นตอนที่ 2 (1981-85):

(1) ขยายระดับการใช้เครื่องจักรทุ่นแรงให้สูงถึง 85% โดยประชาชนแต่ละคนจะได้รับที่ดิน "1 mou" ที่มีผลผลิตสูง ปลอดภัยจากความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำบาดาล ; (2) จะมีการขยาย "นาของรัฐ" (State farm) และตั้งฐานการผลิตข้าวขนาดใหญ่ขึ้น 12 แห่ง ซึ่งจะทำให้ปริมาณธัญญาหารเพิ่มขึ้น 2 ถึง 3 เท่าตัว (3) มูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรจะเพิ่มขึ้นระหว่าง 4-5% ต่อปี และก่อนสิ้นปี 1985 จะสามารถผลิตธัญญาหารได้ 400 ล้านตัน เมื่อเทียบกับ 283 ล้านตันในปี 1977

ขั้นตอนที่ 3 : ฐานเศรษฐกิจที่สร้างขึ้น จะจุดดิ่งให้เศรษฐกิจส่วนอื่น ๆ ก้าวหน้าทันสมัย และนำเงินเข้าสู่แนวทางของโลกก่อนสิ้นศตวรรษนี้

การเน้นความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก : ความต่อเนื่องของอุดมการณ์ "อุตสาหกรรมstadalinism"

แม้หัวโگیرะฟง จะเอาคำขวัญของเหมาในช่วง "ก้าวกระโดดไกล" มาอ้าง : "เกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน อุตสาหกรรมเป็นหลัก" หรือ "เกษตรกรรมก่อน - อุตสาหกรรมเบาตามหลัง- อุตสาหกรรมหนักอันดับสุดท้าย" (ซึ่งก็ไม่เคยปรากฏว่า มีการนำไปปฏิบัติขณะหมายังมีชีวิต !) แต่แท้จริงแล้ว นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลหัวเน้น "การก้าวกระโดดครั้งใหญ่" ในการผลิตเหล็กกล้า ซึ่งมีเป้าหมายที่จะเพิ่มผลผลิตให้ได้ 60 ล้านตันก่อนสิ้นปี 1985 เมื่อเทียบกับ 31 ล้านตันในปี 1978 ฉะนั้นในปีหนึ่ง ๆ จีนจะต้องผลิตเหล็กเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่า 4 ล้านตัน ในปัจจุบัน จีนมีโรงงานผลิตเหล็กกล้าขนาดใหญ่เช่น Wuhan และ Baoshan ซึ่งใช้เวลาสร้างกว่า 10 ปี และมีกำลังผลิตเพียง 2 ถึง 3 ล้านตันต่อปี ถ้าจะให้บรรลุเป้าหมาย 60 ล้านตันภายในปี 1985 จะต้องใช้เงินลงทุนในการก่อสร้างโรงงานใหม่ ๆ สูงมาก ซึ่งจะเป็นภาระหนักต่อเศรษฐกิจจีน รัฐบาลหัวเลือกการทุ่มทุนในอุตสาหกรรมหนักเพื่อระบบเศรษฐกิจจะได้มีอัตราการเจริญเติบโตสูง

แนวคิดนี้ นำมาสู่การวางแผนตามรูปแบบดังนี้คือ ผู้วางแผนจะกำหนดเป้าหมายการผลิตเหล็กกล้าอันดับแรก หรืออุตสาหกรรมหนัก จากเป้าหมายนี้ ก็จะอนุมานการผลิตของอุตสาหกรรมเบา และเกษตรกรรมตามลำดับ ฉะนั้น อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ภาค 2 (อุตสาหกรรมเบา) จะขึ้นต่ออัตราการเติบโตของ เศรษฐกิจ ภาค 1 (อุตสาหกรรมหนัก) ซึ่งผู้วางแผนได้กำหนดไว้แล้วและในทำนองเดียวกัน อัตราการเติบโตของภาคเกษตรกรรมจะขึ้นต่ออัตราการเพิ่มของอุตสาหกรรม หรือพูดอีกนัยหนึ่ง อัตราการสะสมทุนในระบบเศรษฐกิจจะขึ้นต่ออัตราการเติบโต ของเศรษฐกิจ ภาค 1 และแม้หัวโگیرะฟง จะอ้าง "การพัฒนาเศรษฐกิจแบบควบคู่" แต่การพัฒนานี้คือ การพัฒนาเพิ่มผลผลิตแบบ maximum ในเชิงปริมาณ หัวมีความเห็นคล้ายstadalin ตรงที่ว่า เน้นการเพิ่มผลผลิตของอุตสาหกรรมหนักให้มากที่สุด ซึ่งนโยบายนี้จะต้องใช้เงินลงทุนสูงมาก ซึ่งจะต้องดึงส่วนเกินจากอุตสาหกรรมเบา และเกษตรกรรมให้มากที่สุดเพื่อการสะสมทุน ฉะนั้นอุตสาหกรรมเบา และเกษตรกรรมจะต้องผลิตให้ได้มากที่สุด หรือพูดอีกนัยหนึ่ง ความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก ขึ้นอยู่กับการพัฒนาภาคเกษตรกรรม หรือ "เกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน อุตสาหกรรมเป็นหลัก" นั่นเอง หัวโگیرะฟง และstadalinจึงเป็นพวก maximalists.

ถ้าวิเคราะห์งบประมาณของรัฐบาลในปี 1978 จะเห็นว่าจากรายจ่ายทั้งหมด 111,095 พันล้านเวียตน 45,192 พันล้านเวียตนถูกใช้ไปกับ “การลงทุนเพื่อการก่อสร้างทางเศรษฐกิจ” (หรือประมาณ 40%) และจากงบนี้ 60% เป็นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมโดยอุตสาหกรรมหนักได้รับส่วนแบ่งสูงที่สุดคือ 54.7% อุตสาหกรรมเบา 5.4% ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมได้รับเพียง 10.7% ของการลงทุนทั้งหมด การลงทุนนี้ มีแนวโน้มสอดคล้องกับการลงทุนของรัฐบาลในระยะยาว ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วง 1952-1979 ภาคเกษตรกรรมได้รับสัดส่วนในการลงทุนเพียง 12% อุตสาหกรรมเบา 5% และอุตสาหกรรมหนัก มากกว่า 50% และในประเภทอุตสาหกรรมหนักด้วยกัน อุตสาหกรรมถลุงแร่ และโลหะ ได้รับส่วนแบ่งในการลงทุนมากกว่า 11% (3) ตัวเลขเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการอุตสาหกรรมภายใต้รัฐบาลหัว เป็นกระบวนการที่ดำเนินต่อเนื่องกัน จากอดีตซึ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมหนัก หรือสาขาที่ผลิตปัจจัยการผลิตเป็นสิ่งสำคัญ แต่ความโน้มเอียงในการลงทุนซึ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยส่วนทั้งหมด ก็มีได้เป็นผลิตผลจากการตัดสินใจหรือการใช้อัตวิสัยของผู้บังคับได้ฝ่ายเดียว แต่เป็นผลจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการสะสมทุนในรูปแบบหนึ่ง

นอกจากนี้ รัฐบาลหัวโก๊ะฝง ก็มีความคิดที่จะแบ่งประเทศออกเป็น 6 เขต เศรษฐกิจใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดแบบ Growth pole แต่ละเขตจะชำนาญการผลิตตามความได้เปรียบเทียบ การก่อสร้างกระดูกของอุตสาหกรรมหรือวิสาหกิจขนาดใหญ่ ส่งเสริมความประหยัดทางเศรษฐกิจ และลดต้นทุนการผลิต อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในที่นี้ก็คืออุตสาหกรรมหนักซึ่งจะเป็นสาขานำที่มีแรงงานพัฒนาสูง และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่โดยรอบ มีระบบการผลิตที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องทั้งประเภทต้นสาย และปลายทาง (upstream & downstream industries) ฐานเศรษฐกิจที่สร้างขึ้นนี้ จะได้ผลตอบแทนต่อการลงทุนรวดเร็ว นอกจากจะได้รับความเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ซึ่งสั่งตรงจากตะวันตกแล้ว ฐานอุตสาหกรรมนี้ จะสามารถพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว จากสิทธิประโยชน์ซึ่งรัฐบาลจัดให้ในรูปของการปันส่วนวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการผลิต ซึ่งเศรษฐกิจภาคอื่น ๆ นอก priority เป็นผู้แบกภาระ แต่หัวโก๊ะฝง ก็เข้าใจกฎการพัฒนาข้อหนึ่งว่า ถ้าชีพพลายของผลิตผลการเกษตรมีไม่พอเพียงต่อการแลกเปลี่ยนกับชีพพลายของสินค้าอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรมจะกำหนดวิธีการพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมเบา และอุตสาหกรรมหนักตามลำดับ การสามัคคีกับชาวนาจึงมีความ

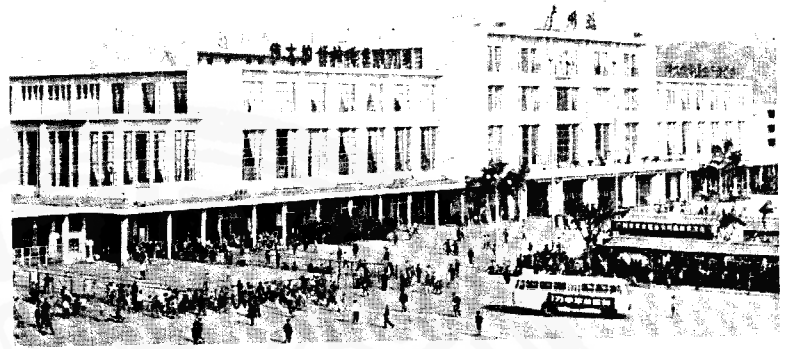
จำเป็นในขณะนี้เพื่อเพิ่มการผลิตธัญอาหารให้ได้ตามเป้าหมาย ฉะนั้นรัฐจะต้องมีความยืดหยุ่นในเรื่องตลาดเสรี แปลงที่ดินส่วนตัวขนาดเล็ก ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน ถ้าชีพพลายของอุตสาหกรรมมีน้อย ไม่สอดคล้องกับชีพพลายของผลิตผลทางการเกษตร ชาวนาจะเลือกการบริโภคผลผลิตกันภายในครัวเรือนมากขึ้นและขายให้รัฐน้อยลง ฉะนั้น การสามัคคีชั่วคราวกับชนชั้นกรรมกร อุตสาหกรรมจึงมีความจำเป็น รัฐบาลหัวจึงมีท่าทีผ่อนปรนต่อนายทุน “ชาติ” เพื่อต้องการลงทุนต่างชาติ

ในกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด” นั้น การสะสมทุนต่อรายได้ประชาชาติจะถูกตั้งไว้สูงมาก ในปี 1978 อัตราการสะสมทุนสูงถึง 36% เมื่อเทียบกับ 33% ในช่วง 1970-1978 ทริยการเพื่อการสะสมทุนนั้น มาจาก 2 แหล่งคือ (1) ภาคเกษตรกรรมซึ่งการถ่ายเทส่วนเกินจะผ่านกลไกการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นธรรม (unequal exchange) ระยะเวลาว่างสินค้าอุตสาหกรรมกับสินค้าเกษตรกรรม และการออกแบบ “บังคับ” (2) ภาคอุตสาหกรรม การผลิตมูลค่าเพิ่มโดยกรรมกรในโรงงานของรัฐ

ภาคเกษตรกรรมในกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด”

ในหนังสือเรื่อง “ทุน” K.Marx ซึ่งใช้กรณีอังกฤษเป็นแม่แบบในการศึกษาระบบทุนนิยม ได้สรุปกฎต่าง ๆ ซึ่งกำหนดการเคลื่อนไหวของระบบ และหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ กฎนี้ก็คือกฎการพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอ หรือกฎว่าด้วยการพัฒนาที่ไม่สมดุลย์กันระหว่าง เศรษฐกิจภาค 1 (อุตสาหกรรมหนัก หรือสาขาผลิตปัจจัยการผลิต) กับเศรษฐกิจภาค 2 (อุตสาหกรรมเบาหรือสาขาผลิตปัจจัยการบริโภค) แต่ Marx ก็ย้ำว่าเมื่อพลังการผลิตแบบทุนนิยมพัฒนาขยายใหญ่โตขึ้น มันก็จะผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิตที่สอดคล้องบนฐานที่กว้างขึ้นควบคู่กันไป เลนินได้อาความคิดของมาร์กซ์มาพัฒนาต่อในเชิงปริมาณ (4) และแนะนำว่าถ้ามนุษย์สามารถเข้าใจและคุมการคุมการทำงานของกฎนี้ได้อย่างแนบแน่น และนำกฎนี้มาใช้กับระบบสังคมนิยมอย่างมีแบบแผน ก็จะก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมพัฒนา รุดหน้าไปอย่างรวดเร็วยิ่งกว่าระบบทุนนิยม ซึ่งในระบบทุนนิยมนั้น กฎนี้ทำงานในลักษณะอนาธิปไตย ต่อมาสตาลินได้สร้างกฎนี้ขึ้นมาเป็นคัมภีร์โดยกำหนดให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องวางอยู่บนกฎ “เหล็ก” นี้คือกฎการให้ความสำคัญอันดับแรกกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก สาขาผลิตปัจจัยการผลิต

ในหนังสือ “The new economie” ซึ่ง E.Preobrajensky เขียน



ขึ้นในปี 1927 ถ้าเปิดทางให้กับการนำกฎ “เหล็ก” นี้ไปใช้ในทางปฏิบัติ เปรียบราวเช่นสกี มีทรรศนะว่าเศรษฐกิจโซเวียตในช่วง NEP เป็น “ระบบการผลิตสินค้าแบบสังคมนิยม” (socialist commodity production) เป็นการประจันหน้ากันระหว่างเศรษฐกิจสองราคาที่เป็นปรปักษ์ต่อกัน และลักษณะของการถือครองปัจจัยการผลิตจะนิยามความแตกต่างของทั้งสองภาคนี้คือ ภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ซึ่งกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ จึงเป็นสังคมนิยม (จะเห็นว่าเป็นการนิยามสังคมนิยมจากโครงสร้างส่วนบน) ดังนั้น ในภาคนี้ การผลิตแบบสินค้าได้ถูกทำลายลงและมูลค่าส่วนเกิน ในขณะที่เศรษฐกิจอีกภาคหนึ่งซึ่งประกอบด้วยภาคเกษตรกรรมเป็นสิ่งสำคัญ และกรรมสิทธิ์เป็นของส่วนรวม (collective) จะคงการผลิตแบบสินค้าไว้ แต่ทั้งสองภาคจะมีกฎทำงานของมัน เช่น กฎ “การสะสมทุนแบบสังคมนิยม” ในภาคเศรษฐกิจที่เป็นของรัฐ และกฎของมูลค่า

ในภาคเศรษฐกิจอื่นนอกรัฐ (5) ฉะนั้นรัฐควรส่งเสริม “กฎการสะสมทุนแบบสังคมนิยม” เพื่อความเติบโตของภาคเศรษฐกิจของรัฐ ซึ่งเป็นสังคมนิยม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือรัฐจะต้องดึงมูลค่าที่ผลิตขึ้นในภาคอื่น “นอกรัฐ” เช่นภาคเกษตรกรรม เพื่อการสะสมทุนของภาคอุตสาหกรรม

แม้ว่า เหม่าจะตั้งคำถามต่อความเที่ยงตรงของ “กฎ” ในแง่เศรษฐศาสตร์ แต่ก็ไม่เคยแตะต้องความชอบธรรมของกฎนี้ในแง่การเมือง การวิวาทะระหว่างปีก “ซ้าย” กับปีก “ขวา” ของพรรค ก็สืบเนื่องมาจากปัญหาวิธีการดึงส่วนเกิน ซึ่งในความเห็นของเหม่าควรจะใช้การวางแผนเศรษฐกิจ และ “การเมืองบัญชาการ” เหม่ามีความเห็นว่า “ต้องบนรูปการรวมกลุ่มแบบสังคมนิยม (เช่นระบบสหกรณ์ก้าวหน้า) เท่านั้น ที่จะเปิดโอกาสให้รัฐใช้นโยบายการซื้อขายได้อย่างทั่วทั้งหมด” (6) เพราะว่า “การพัฒนาพลังการผลิตที่ยิ่ง

ใหญ่ของสังคมนั้น จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าปราศจากการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางการผลิตก่อน” (7)

พอมานึก “สี่ทันสมัย” หัวโถงก็มิวัชการดิงส่วนเกินโดย “ในการเกษตรให้เรียนรู้จากต้าจ้าย” กองการผลิต “ต้าจ้าย” เคยเป็นแบบอย่างของการปฏิวัติทางการผลิตเกษตรกรรม พลิกแผ่นดินที่มีความทุรกันดาร และแห้งแล้ง ให้เป็นผืนดินอันเขียวชอุ่มอุดมสมบูรณ์ด้วยการอาศัยชาวนาที่มีจิตสำนึกทางการเมืองสูง การนำแบบ Chen Yung-Isuei และการใช้นโยบาย “พึ่งตนเอง” เป็นหลัก (แต่ตามข้อเท็จจริง “ต้าจ้าย” ได้รับความร่วมมือไม่น้อยจากกองทัพปลดแอกประชาชน ซึ่งตั้งค่ายอยู่ในบริเวณนั้น ทั้งในด้านเทคโนโลยีและแรงงานในการขุดแม่น้ำ และการปรับปรุงหน้าดิน) (8) นอกจากนี้แล้ว “ต้าจ้าย” ยังเป็นแม่แบบของการปฏิวัติความสัมพันธ์ทางการผลิตอีกด้วย เพราะ “ต้าจ้าย” เป็นหน่วยการผลิตแรกที่ใช้การคำนวณบัญชี เบื้องต้นในระดับกองการผลิต

ในระบบคอมมูนนั้น การคำนวณบัญชีพื้นฐานหรือการแบ่งสรรผลตอบแทนในการทำงานสามารถกระทำได้ 3 ระดับจากล่างไปบนคือ หน่วยการผลิต (production teams) กองการผลิต (production brigade) คอมมูน การเลื่อนการคำนวณบัญชีพื้นฐานจากการผลิตมาในระดับกองการผลิต

มีความหมายดังนี้ :- ประการแรก ผลผลิตสุทธิของหน่วยการผลิตต่าง ๆ จะถูกนำมารวมกันเพื่อการแบ่งสรร โดยการหารด้วยจำนวนประชากรที่เป็นสมาชิกของกองการผลิตนั้น ซึ่งจะก่อการเฉลี่ยของ “รายได้” ที่มีความทัดเทียมกันยิ่งขึ้น แต่ในอดีตเมื่อกองการผลิตเป็นบัญชีเบื้องต้นก็มักจะใช้วิธี “นำผลผลิตมารวมกันเฉลี่ยให้ทุกคนเท่าเทียมกัน และชักผลผลิตออกหนึ่งส่วน” (9) ประการที่สอง กองการผลิตจะมีอำนาจในการเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานสามารถกำหนดให้หน่วยการผลิตต่าง ๆ จัดหาลูกทีมเพื่อส่งมาทำงาน ของกองการผลิตชั่วคราว เช่นงานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร (การสร้างเขื่อน ถนน ฯลฯ) บางครั้งหน่วยการผลิตต้องส่งลูกทีมไประหว่างช่วงการเพาะปลูก ซึ่งทำให้หน่วยการผลิตเองขาดแรงงาน และพอถึงปลายปี ก็มีคะแนนการทำงาน (working points) น้อยกว่าที่ควรได้นอกจากนั้น ลูกทีมซึ่งไม่อยู่เพราะไปทำงานกับกองการผลิต จะถูกนับรวมในฐานะหารด้วย ซึ่งทำให้ผลผลิตสุทธิ ที่จะต้องแบ่งกันภายในสมาชิกของหน่วยการผลิตมีน้อยลงไปอีก

มีบ่อยครั้งที่ลูกทีมไปทำงานแบบให้เปล่ากับกองการผลิต และบางครั้งกองการผลิตจะนำเครื่องมือ เครื่องใช้ทางการเกษตร และสัตว์ใช้งานของหน่วยการผลิตไปใช้โดยปริยาย

ประการที่สาม เมื่อกองการผลิตเป็นบัญชีเบื้องต้น ชาวนาจะมีอิสระน้อยลงกองการผลิตจะเป็นผู้กำหนดเนื้อที่เพราะปลูก ชนิดของพืชผลที่ปลูก และวางเป้าหมายการผลิตเพื่อให้หน่วยการผลิตนำไปปฏิบัติ และนอกจากนี้แล้ว รัฐก็สามารถให้นโยบายการซื้อขายผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อ “การรวมกลุ่ม” ในรูปแบบ “สังคมนิยม” ดำเนินไปในระดับสูงขึ้น ๆ การใช้เครื่องจักรกลทุ่นแรงในภาคเกษตรกรรมก็เป็นตรรกที่ตามมา ซึ่งจะปลดแรงงานเกษตรออกส่วนหนึ่งเพื่อทำงานในโรงงานของรัฐ แต่่นโยบาย “เร่งรัด” การใช้เครื่องจักรกลในชนบทของรัฐบาลหัวโถงฝง ก็ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชนบทจีน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจีนเป็นเขา และการทำงานเป็นแบบ multiple cropping ซึ่งเป็นการยากต่อการใช้รถแทรกเตอร์อย่างขนานใหญ่ จึงมักจะปรากฏเสมอว่า คอมมูนใช้รถแทรกเตอร์เป็นรถบรรทุกขนส่งผลผลิต (ซึ่งขาดแคลน) มากกว่าจะไถนา การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด” ของหัวนั้น นำมาสู่ข้อสรุปเดียวกันกับสตาลินคือ การทำนารวมแบบ “บังคับ” และก็ได้ผลลัพธ์แบบเดียวกันคือ ความล้มเหลว

ในจีน มี “การสะสมทุนแบบสังคมนิยม” แต่จากประสบการณ์ของจีน และโซเวียตสมัยสตาลิน กระบวนการนี้กลับมีบทบาทน้อย เนื่องจากไม่ค่อยมีการผลิตแบบสินค้า และ

การผลิตมูลค่าในภาคเกษตรกรรม เพราะ การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “บังคับ” มีผลให้ผลิตภาพของภาคเกษตรกรรมตกต่ำ และนโยบายการทำนารวมแบบ “บังคับ” และการกดราคาซื้อผลผลิตทางการเกษตร ได้ก่อให้เกิดการต่อต้านจากชาวนา ซึ่งทำให้รัฐไม่สามารถบรรลุการซื้อผลผลิตได้ตามเป้าหมาย และการที่รัฐต้องใช้กำลังบังคับเอาจากชาวนาก็บ่งถึงความล้มเหลวของ “การสะสมทุนแบบสังคมนิยม” จากข้อเท็จจริงเหล่านี้ กล่าวได้ว่า ภาคอุตสาหกรรมเป็นแหล่งสำคัญที่สุดของการสะสมทุน ในจีนมีการผลิตมูลค่า และมูลค่าเพิ่มโดยผ่านระบบแรงงานรับจ้าง การพัฒนาอุตสาหกรรมในสมัยสตาลิน และในจีน อาศัยการดึงมูลค่าเพิ่ม ซึ่งผลิตโดยกรรมกรเป็นสำคัญ มากกว่าที่จะดึงจากชาวนา ดังที่เราเคยคิดไว้ ในปัจจุบัน รัฐวิสาหกิจเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐบาล ถ้าดูงบประมาณของรัฐบาลในปี 1978 จะพบว่ากว่า 50% เป็นรายได้จากกำไรของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเก็บในระดับของราคาขายส่ง อีก 3% เป็นภาษี ซึ่งเก็บในระดับของราคาขายปลีก (10)

แหล่งที่มาของมูลค่าส่วนเกินทางสังคม

ในเศรษฐกิจจีน มีการดำรงอยู่ของความขัดแย้ง 2 ประการดัง เช่น ประเทศทุนนิยม คือ

1) การขาดความเป็นเอกภาพกันระหว่างกรรมกรกับปัจเจกการผลิต การโอนปัจเจกการผลิตมาเป็นของรัฐนั้นเป็นก้าวหนึ่งไปสู่ความเป็นเอกภาพดังกล่าว แต่ยังคงอยู่ในกรอบของกฎหมาย (โครงสร้างส่วนบน) ไม่อาจนำมาปนกับ “กรรมสิทธิจริง” (โครงสร้างส่วนล่าง) ซึ่งหมายถึง การควบคุมการใช้ปัจเจกการผลิตของกรรมกรในรูป associated workers มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการผลิต และควบคุมการแจกจ่ายผลผลิตของสังคม แต่ในจีนกลับมีการดำรงอยู่อย่างถาวรของปัจเจกต่าง ๆ ซึ่งกีดกันกรรมกรออกจากปัจเจกการผลิต เช่นการประกาศการเป็น “สังคมนิยม” เพียงการโอนกรรมสิทธิ์ในปัจเจกการผลิตมาเป็นของรัฐ การใช้ระบบ One - man management ในโรงงาน และการใช้หลักของ Taylor หรือการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ เช่น การแบ่งงานออกมาเป็นชิ้นย่อย ๆ เพื่อให้กรรมกรแต่ละคนชำนาญงานเฉพาะอย่าง - การกำหนด norm การผลิต - หัวหน้าคุมคนงาน - การทำงานแบบเป็นผลัด เป็นลูกโซ่บน Production line และการใช้ค่าจ้างในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้กรรมกรผลิตแบบมากที่สุด

2) การวางแผนเศรษฐกิจของจีน เป็นการวางแผนตามมูลค่า ซึ่งใช้การคำนวณเงินตราเป็นหลักมากกว่าการคำนวณทางเศรษฐศาสตร์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

กำหนดความต้องการของสังคมส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าหน่วยการผลิตต่าง ๆ แยกกันทำการผลิต โดยขาดการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ก่อนการผลิตอย่างแท้จริง และผ่านการแลกเปลี่ยนของสินค้าเท่านั้นที่แรงงานส่วนตัว (private labour) จะเป็นแรงงานทางสังคม (social labour) (11) แผนเศรษฐกิจ ซึ่งควรที่จะกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจก่อน อย่างมีแบบแผน กลับกำหนดขึ้นหลัง “การแลกเปลี่ยน” (ตามมูลค่า)

เอกภาพของความขัดแย้งสองด้านคือ ความสัมพันธ์แบบแรงงานรับจ้าง (wage relation) กรรมกรจีนต่างกับรัสเซียตรงที่ว่า มีอัตราการเคลื่อนย้ายต่ำ รัฐเป็นผู้ผูกขาดตีมันด์ของแรงงาน และเป็นผู้จัดส่งกำลังแรงงานให้กับโรงงานต่าง ๆ ตามแผนเศรษฐกิจ เมื่อกรรมกรได้งานที่ไหน จะไม่มีสิทธิ์เปลี่ยนย้ายที่ทำงาน ขณะเดียวกัน โรงงานก็ “ไม่สามารถจ้าง” แรงงานอื่นนอกเหนือจากที่รัฐจัดมาให้ การคงอยู่ของความสัมพันธ์แบบแรงงานรับจ้างบ่งว่ากระบวนการพัฒนาจะสวมรูปแบบการพัฒนาพลังการผลิตแบบ “ทุนนิยม” คือการพัฒนาผ่านวิกฤติการณ์ ในขณะที่เดียวกัน กรรมกรจะเข้าสู่กระบวนการผลิตในลักษณะที่เป็นมูลค่า เป็นปัจจัยในการเพิ่มพูนมูลค่าของทุน (valorisation of capital) ฉะนั้น ใน value added จึงแบ่งออกเป็นมูลค่าและมูลค่าเพิ่ม ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าเงินจะเป็นประ

เทศทุนนิยม ดังจะเห็นได้ว่า อังกฤษ แม้แบบของระบบทุนนิยมนั้น เติบโตจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเบาโดยเฉพาะอุตสาหกรรมสิ่งทอ ก่อนที่จะพัฒนาสู่อุตสาหกรรมขั้นกลางและอุตสาหกรรมหนักตามลำดับ

การผลิตมูลค่านั้น จะผ่านการจัด “องค์กรบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์” ซึ่งคัดแปลงมาจากระบบ Taylorism ในประเทศทุนนิยม ระบบ Taylorism เกิดขึ้นเพื่อด้านการต่อสู้ทางชนชั้นของกรรมกรในรูปแบบการชดเชย โดยการเข้าครอบครอง Savoir faire ของกรรมกรในการผลิตระบบ Taylorism ตั้งอยู่บนหลักการแบ่งงานทำในระดับสูง มีการควบคุมเวลาทำงานอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งการระบุเนื้อหาของงานในแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด จะมีการวิเคราะห์ถึงลักษณะการเคลื่อนไหวของร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ ในการผลิตแจงออกมาเป็นการเคลื่อนไหวง่าย ๆ เพื่อให้กรรมกรที่ไร้ฝีมือก็ทำได้ มีการวัดเวลาที่ใช้ในการทำงานแต่ละชิ้นเพื่อหาเวลาเฉลี่ย และมีการสุ่มวัดเวลาทุกวัน เพื่อหาเวลา Optimum ในการทำงาน (12) สถิติเหล่านี้จะถูกเก็บรวบรวมและส่งให้กับหน่วยวางแผนเบื้องต้น เพื่อให้เป็นฐานคำนวณความเร็วที่ Production line ควรจะเคลื่อนไป และการกำหนดโควตาการผลิตในปีต่อมา

ในโรงงานของรัฐ การบริหารจะแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ โรงงาน

กอง และหน่วยการผลิต ผู้จัดการซึ่งอยู่บนยอดปิรามิดจะมีผู้ช่วย 2 คน คือ หัวหน้าบัญชี และนายช่างเทคนิค ตำแหน่งผู้จัดการเป็นตำแหน่งแต่งตั้ง โดยปกติแล้ว ผู้จัดการจะรวบอำนาจการตัดสินใจไว้ในมือแต่ผู้เดียวในระดับกอง จะมีหัวหน้าคุมคนงาน ซึ่งผู้จัดการเป็นผู้แต่งตั้ง หัวหน้าคนงานมีหน้าที่คอยสอดส่องให้การผลิตเป็นไปตามแผน ฝึกฝนคนงานที่เข้าใหม่ และแจกจ่ายโบนัส ในระดับหน่วยการผลิต จะมีการใช้บัตรประวัติเพื่อควบคุมการทำงานของกรรมกร ในบัตรนี้จะบันทึกชื่อของกรรมกร ประเภทของงานที่ทำ หมายเลขเครื่องจักรที่คุม จำนวนเวลาในการทำงาน ปริมาณการผลิตในแต่ละวัน คุณภาพของสินค้า ฯลฯ (13) ในช่วงการปฏิวัติทางวัฒนธรรม กรรมกรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงงานมากขึ้นและเป็นผู้บันทึกบัตรประวัติ แต่รัฐบาลจีนในปัจจุบันเห็นว่า นี่เป็นการให้เครื่องมือกรรมกรในการที่จะชดเชยงาน จึงหันกลับมาใช้ระบบ One-man management ในโรงงานอีกครั้งหนึ่ง

ระบบ “ผู้จัดการคนเดียว” ส่งเสริมให้ฝ่ายบริหารมุ่งแต่จะบรรลุเป้าหมายของแผน “ทะเยอทะยาน” (เนื่องจากอนาคตของผู้จัดการขึ้นอยู่กับความสำเร็จนี้) จึงมักจะเร่งกรรมกรให้ทำการผลิต ส่วนกรรมกรก็จะชดเชยโดยดิ้นจังหวัะการทำงานในโรงงานให้ช้าลง ก่อนเริ่มทำงาน

กรรมกรทุกคนจะรู้อยู่ในใจแล้วว่าตนเองควรจะผลิตให้ได้เท่าไรในวันนี้ เพื่อด้านการชดเชยงาน ฝ่ายบริหารจะส่ง “กรรมกรตัวอย่าง” เข้ามาร่วมทำงานกับกรรมกร แต่ “กรรมกรตัวอย่าง” มักจะถูกโคตโคตเดี่ยว และบางครั้งก็ถูกกรรมกรลงโทษ เพราะพวกนี้มีความกระตือรือร้นในการทำงานเกินไป ทำให้กรรมกรต้องถูกกำหนดให้ผลิตในโควตาที่สูงขึ้น ๆ (14) พวก Stakanovist ในสมัยสตาลินก็ถูกกรรมกรเก็บไปหลายคน

การผลิตมูลค่าเพิ่มกระทำโดยวิธี extensive คือ การยืดชั่วโมงทำงาน ตัวอย่าง เช่น ในช่วงการปฏิวัติทางวัฒนธรรม ชั่วโมงทำงานของกรรมกรในโรงงานของรัฐมีดังนี้ :- 6.30 น. - 12.00 น., 12.00 น. - 13.00 น. (พักเที่ยง) ; 13.00 น. - 15.30 น. หรือ 8 ชั่วโมงต่อวัน แต่กรรมกรจะต้องเข้าร่วมการสัมมนาวัฒนธรรมทางการเมือง 4 วันต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาระหว่าง 15.30 - 17.00 น. และมีวันหยุด 1 วัน ได้แก่ วันอาทิตย์ (15)

หรือ ทำงานวันละ 8 ชั่วโมง และทำงานสัปดาห์ละ 6 วัน วิธีการผลิตมูลค่าเพิ่มแบบสัมบูรณ์ (absolute surplus value) มักควบคู่ไปกับการทำงานแบบเร่งรัด (intensification) การนำเครื่องจักรกลทันสมัยมาใช้ในการผลิต และการแบ่งงานทำในระดับสูง จะเพิ่มจังหวะการทำงานในโรงงาน

การหยุดชะงักของระดับการครองชีพ

ในการบริหารแรงงาน รัฐได้ใช้ค่าจ้างในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าจ้างตามเวลาที่ทำ (time rate) ค่าจ้างตามชิ้น (piece-wage) โบนัส ฯลฯ การจ่ายค่าจ้างตามรายชิ้นจะใช้ในโรงงานที่มีกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน เป็นการผูกค่าจ้างกับผลงานให้สอดคล้องกันมากที่สุด แต่ข้อเสียก็คือ กรรมกรจะเร่งการผลิตสินค้าในเชิงปริมาณและไม่คำนึงถึงคุณภาพ ในโรงงานที่ใช้การจ่ายค่าจ้างตามรายชิ้นเป็นส่วนใหญ่ จะเป็นโรงงานที่มีเทคนิคการผลิตต่ำหลัง ฉะนั้น การก่อให้เกิดการทำงาน “แนบแน่น” จึงต้องอาศัยการจ่ายค่าจ้างเป็นชิ้น ในกรณีการแบ่งงานทำในโรงงานอยู่ในขั้นสูง และเทคนิคการผลิตก้าวหน้า การใช้ค่าจ้างเป็นรายชิ้นจะหมดความสำคัญลง เพราะเครื่องจักรจะเป็นตัวกำหนดจังหวะการทำงานในโรงงาน

โบนัสเป็น “ค่าจ้างเสริม” ที่ใช้จูงใจกรรมกรให้สนใจในการผลิต แต่การใช้โบนัสมีผลเสียต่อคุณภาพของข้อมูลในระดับจุลภาค ซึ่งเป็นฐานในการวางแผนเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้แผน “ง่าย” ต่อการได้โบนัส โรงงานจะประเมินกำลังการผลิตของโรงงานต่ำกว่าความเป็นจริง จะละเว้นการนำเทคนิคการผลิตใหม่ ๆ มาใช้ หรือปรับปรุงการบริหารงาน ซึ่งจะเพิ่มผลผลิตภาพของแรงงาน ด้วยเหตุที่ว่า ถ้าโรง

งานผลิตเกินเป้าหมายในปีนี้ ในปีต่อมา ก็จะถูกกำหนดเป้าหมายการผลิตสูงกว่าปีที่แล้ว และการได้โบนัสก็จะเป็นเรื่องยากขึ้น

การใช้ค่าจ้างในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการผลิตนั้น ควบคู่ไปกับการ “แช่เย็น” การขึ้นค่าจ้างของกรรมกร ในกลยุทธ์การสะสมทุนแบบ “เร่งรัด” อัตราการสะสมทุนถูกตั้งไว้สูง ซึ่งหมายความว่าค่าจ้างจะถูกกดให้ต่ำ จะเห็นได้ว่า ขณะที่อัตราการเพิ่มของอุตสาหกรรมตกเฉลี่ย 10% ต่อปี ระหว่าง 1957-1979 แต่ค่าจ้างกลับหยุดชะงักมาตลอดและมีแนวโน้มที่จะตกลง ค่าจ้าง nominal เพิ่มจากดัชนี 100 ใน 1952 เป็น 143 ในปี 1957 และ 142 ในปี 1974 ในขณะที่ค่าจ้างที่แท้จริง ตกลงจาก 131 ในปี 1957 เป็น 116 ในปี 1974⁽¹⁶⁾ ในปี 1957 กรรมกรและลูกจ้างในโรงงานของรัฐ ได้รับค่าจ้าง 637 เหวียน โดยเฉลี่ย ในปี 1978 ค่าจ้างเพิ่มเป็น 644 เหวียน คือ เพิ่มขึ้นเพียง 7 เหวียน หรือประมาณ 1% ตลอดช่วงเวลา 21 ปี ซึ่งยังไม่ได้รวมอัตราเงินเฟ้อ⁽¹⁷⁾

การที่รัฐบาลจีน สามารถ “แช่เย็น” ค่าจ้างของกรรมกรมาตลอดนั้น ก็โดยการจำกัดการเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานอย่างเข้มงวด (ในกรณีของไซเวียด ซึ่งขาดแคลนแรงงาน โรงงานต่าง ๆ จะแข่งขันกันเสนอค่าจ้าง “หน้าประตู” ในอัตราสูง กรรมกรจะมีพลังต่อรองกับโรงงานสูง) แต่การขาดการเคลื่อนย้ายของกำลังแรงงาน

ในเศรษฐกิจภาครัฐบาล ก็ควบคู่ไปกับการเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานในเขตชนบทในอัตราที่สูง ซึ่งมีมูลเหตุมาจากลักษณะ “เชิงซ้อน” ของตลาดแรงงานจีน

ลักษณะ “เชิงซ้อน” ของตลาดแรงงานจีน

ในจีน ตลาดแรงงานมี 2 ตลาด เส้นแบ่งพรมแดนนั้นอยู่ที่ความมั่นคง และไม่มั่นคงของงาน ด้านหนึ่งกรรมกรและลูกจ้างประจำ มีฐานะการทำงานที่มั่นคง และอยู่ตรงใจกลางของกระบวนการผลิตมูลค่าเพิ่ม อีกด้านหนึ่ง กรรมกรและลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีฐานะกึ่งกรรมกร - กึ่งชวานา ซึ่งโรงงานจ้างไว้ชั่วคราว ในปลายปีของแผนเพื่อทำการผลิตให้ได้ทันตามเป้าหมาย เช่น ลูกจ้างชั่วคราวตามโครงการ ลูกจ้างตามฤดูกาล (seasonal worker)⁽¹⁸⁾ ฯลฯ ในปี 1960-61 40% ของผู้ใช้แรงงานทั้งหมดเป็นกรรมกรและลูกจ้างชั่วคราว

เมื่อเทียบกับลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างประจำจะได้สิทธิมากกว่า เช่น มีงานที่มั่นคงและตลอดชีพ ได้รับค่าจ้างตามระบบ 8 อันดับ (30-40 เหวียนในอันดับแรก และ 110-20 เหวียนอันดับ 8) นอกจากนี้แล้วยังมีโบนัสประจำปีซึ่งบางครั้งประกอบถึงหนึ่งในสามของค่าจ้างและมีสวัสดิการทางสังคม เช่นค่ารักษาพยาบาลและที่อยู่อาศัย กรรมกรและลูกจ้าง

ประจำเป็นฐานทางการเมืองที่สำคัญของ “ปักขวา” ภายในพรรค

กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด” นั้น นำมาสู่การต่อต้านของกรรมกรอย่างหนัก เพื่อประท้วงการตกต่ำของการครองชีพและสภาพการทำงานในโรงงาน กรรมกรจะใช้วิธีการผละจากงาน การถ่วงจังหวะการทำงานในโรงงานให้ช้าลง การไม่เอาใจใส่ต่องานที่ทำ ฯลฯ เพื่อต้านกระแสนี้ ทางโรงงานจะหันมาจ้างลูกจ้างชั่วคราวเพิ่มขึ้น เนื่องจากลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งเพิ่งมาจากชนบทสด ๆ ร้อน ๆ ประกอบกับอายุน้อยจะมีความกระตือรือร้นในการทำงานระยะสั้น โรงงานจะใช้กำลังแรงงานนี้ให้ทำงานหนัก เช่น การทำความสะอาดเครื่องจักร การเคลื่อนย้ายวัสดุหนัก ฯลฯ ซึ่งเป็นงานที่กรรมกรอื่นปฏิเสธที่จะทำ และการให้ลูกจ้างชั่วคราวทำงานคู่กับลูกจ้างประจำ จะเพิ่มจังหวะของการทำงานในโรงงาน นโยบายการจ้างงานของโรงงานในที่สุดแล้วก็นำไปสู่ความแตกแยกระหว่างกรรมกรด้วยกัน

กรรมกรและลูกจ้างชั่วคราวได้รับเงินเดือนระหว่าง 30 ถึง 40 เหรียญ ซึ่งต่ำกว่าลูกจ้างประจำในอันดับแรกของระบบค่าจ้าง 8 เกรด และอนาคตของลูกจ้างชั่วคราวก็ขึ้นอยู่กับความผันแปรทางเศรษฐกิจ ในปี 1957 และ 1958 แรงงานซึ่งอพยพเข้ามาทำงานในเมืองมีอัตราสูง การผลิตในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นระหว่าง 86%

ถึง 77% และจำนวนลูกจ้างชั่วคราวเพิ่มจาก 2.4 ล้านคนในปี 1957 เป็น 12 ล้านคนในปี 1958 แต่เมื่อการ “ก้าวกระโดดไกล” ล้มลงในปี 1959 ลูกจ้างชั่วคราวประมาณ 20 ล้านคนก็ถูกส่งกลับชนบท เพราะต้นทุนการผลิตซ้ำของพลังแรงงาน (reproduction of labour force) ในชนบท ต่ำกว่าในเมืองถึง 4 เท่าตัว (19) นอกจากนี้ รัฐบาลยังสามารถประหยัดงบประมาณในการจัดหาที่อยู่อาศัยอีกด้วย

วิธีดึงส่วนเกินทางสังคม

กลไกของราคาเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนย้ายถ่ายเทส่วนเกินทางสังคม (social surplus value) ในประเทศทุนนิยมที่มีการแข่งขันแบบสมบูรณ์ การก่อรูปของ production price จะเปิดโอกาสให้เกิดการถ่ายเทมูลค่าส่วนเกินจากสาขา (อุตสาหกรรมเบา) ที่องค์ประกอบของทุนต่อแรงงาน (organic composition of capita) อยู่ในระดับต่ำ สู่อุตสาหกรรมหนัก) ที่มีองค์ประกอบของทุนต่อแรงงานสูง ทั้งนี้ เพื่อการสะสมทุนจะได้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

แต่ในกรณีของจีนกลับตรงกันข้าม อุตสาหกรรมเบาไม่มีกำไรมากที่สุด เช่นในปี 1979 ขณะที่อัตรากำไรเฉลี่ยเท่ากับ 12.30% อุตสาหกรรมการผลิตนาฬิกาข้อมือ มีกำไร 61% จักรยานยนต์ 40% ผลิตภัณฑ์สีเคมี

38% อุตสาหกรรมการผลิตยา 33% และอุตสาหกรรมสิ่งทอ 32% ส่วนอุตสาหกรรมหนัก เช่น ปูนซีเมนต์ การผลิตเหล็กและเหล็กกล้า การทำเหมืองถ่านหิน และอุตสาหกรรมการต่อเรือ กลับมีอัตรากำไรต่ำคือ น้อยกว่า 5% (20) ถ้าพิจารณาอย่างผิวเผิน เราอาจสรุปว่ากฎของมูลค่าไม่ทำงานในระบบเศรษฐกิจจีน

แต่จริง ๆ แล้ว การวางแผนเศรษฐกิจ ได้เข้ามาบีบบทบาททดแทนการทำงานของ production price ในเชิงปฏิบัติ ผู้วางแผนจะตั้งราคาสินค้าในลักษณะนี้ : Planned price > Production price ในสาขาที่องค์ประกอบของทุนต่อแรงงานต่ำและ Planned price < Production price ในสาขาที่องค์ประกอบของทุนต่อแรงงานสูง การตั้งราคาตามข้อสมมติฐานนี้ หมายความว่า จะต้องมีการนำมูลค่าส่วนเกินทางสังคมมาจัดแบ่งสรรกันใหม่ เพื่อลดช่องว่างระหว่าง planned price กับ production price (21) ในกรณีนี้ รัฐบาลจะใช้งบประมาณและธนาคารแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการรวมศูนย์ มูลค่าส่วนเกินมาไว้ที่ส่วนกลาง ดึงกำไรที่ผลิตขึ้นในสาขาหนึ่งเพื่อการแบ่งสรรกันใหม่ (ในรูปการให้เครดิตหรือเงินช่วยเหลือ) ในระหว่างอุตสาหกรรมสาขาต่าง ๆ ตาม priority หรือพลังกดดัน (กระทรวง) ในขณะนั้น

ในเศรษฐกิจจีน อุตสาหกรรมเบาจะมีกำไรสูง เนื่องจากการตั้งราคาสินค้าแบบผูกขาด รัฐบาลจะรวมศูนย์

“กำไร” มาเก็บไว้ที่ส่วนกลาง และแจกจ่ายให้อุตสาหกรรมหนัก ซึ่งมักจะขาดทุนในรูปของการให้ priority ในการลงทุน เพื่อป้องกันการหยุดชะงักของการสะสมทุนในภาคนี้ลง ดังนั้นอุตสาหกรรมเช่นการทำเหมืองแร่ ซึ่งขาดทุนตลอดกาล แต่ก็สามารถดำเนินกิจการอยู่ได้เพราะรัฐให้เงินอุดหนุน ซึ่งก็คือกำไร (ส่วนเกิน) ที่ดึงมาจากอุตสาหกรรมเบา สาขาที่มี “ผลตอบแทน” ในการลงทุนสูง

การก่อให้เกิดการออกแบบ “บังคับ” ด้วยการตั้งราคาสินค้าบริ

โภคสูง ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่รัฐใช้ในการหาเงินมาลงทุนในโครงการอุตสาหกรรม ในระยะยาวแล้ว จะเห็นว่าอัตราการออมเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ (22) มีผลให้การค้าขายปลีกหดตัวลง Xue Muqiao นักปฏิรูปของพรรคจึงแสดงความห่วงใยต่อความด้อยพัฒนาของระบบการผลิตสินค้าแบบ “สังคมนิยม” ในประเทศจีน ซึ่งในความเห็นของเขาจะต้องแก้ไขด้วยการพัฒนาพลังการผลิต (23)

แต่รัฐบาลก็มักจะมีปัญหาใน

การรวมศูนย์มูลค่าส่วนเกินทางสังคม ปกติแล้วมูลค่าส่วนเกินทางสังคมจะถูกแบ่งกัน (ส่วนหนึ่ง) ระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น ตั้งแต่ปี 1970 การกระจายการปกครองสู่ท้องถิ่นมีผลให้โรงงานและรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ ซึ่งเคยอยู่ภายใต้รัฐบาลส่วนกลางถูกโอนไปขึ้นกับรัฐบาลส่วนท้องถิ่น ในปี 1978 เอง มีโรงงานเพียง 2000 แห่ง ที่ตกอยู่ภายใต้การบริหารของส่วนกลาง และมักจะปรากฏเสมอว่า รัฐบาลส่วนท้องถิ่นพยายามหลีกเลี่ยงส่งคืนภาษีที่เก็บได้เกินเป้าหมายให้กับรัฐบาลส่วนกลาง โรงงานรัฐวิสาหกิจบางแห่งก็พยายามปกปิดกำไร โดยแจ้งกำไรต่ำหรือขาดทุน เพื่อนำกำไร “ปกปิด” นี้มาใช้ “กักตุน” แร่งงานและวัตถุดิบในขณะที่ รัฐต้องเป็นผู้จัดสรรเงินลงทุนและค่าจ้างโรงงานที่ผลิตแบบ “ขาดทุน” จึงปรากฏแนวโน้มที่ว่า รัฐบาลส่วนกลางมีรายได้ลดลง ในขณะที่รัฐบาลท้องถิ่นกลับมีรายได้เพิ่มขึ้น (ดูตารางที่ 1) นอกจากนี้แล้ว โรงงานขนาดเล็กของคอมมูนก็ไม่ได้ตกในข่ายของการวางแผนจากส่วนกลางด้วย



ตารางที่ 1 : สัดส่วนของการแบ่งสรรมูลค่าส่วนเกินทางสังคมระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น (ร้อยละ)

	1957	1965	1971	1977	1978	1979
รัฐบาลส่วนกลาง	71.8	62.2	59.5	46.7	46.9	50.7
รัฐบาลท้องถิ่น	28.2	37.8	40.5	53.3	53.1	49.3

แหล่งที่มา : รายงานของธนาคารโลก, Statistical annex, 1981 หน้า 129

นอกจากปัญหาแล้ว การกระจายอำนาจปกครองสู่ท้องถิ่นที่ผ่าน มา ก็ไม่ได้เป็นการกระจายอำนาจการบริหารงานเศรษฐกิจจากส่วนกลางสู่ ส่วนภูมิภาค แต่จริง ๆ แล้ว เป็นการกระจายอำนาจจากรัฐบาลส่วนท้องถิ่นสู่คณะกรรมการท้องถิ่นของพรรค ทั้งนี้เนื่องจากว่ามิได้มีการแยกสายงานระหว่างพรรคกับรัฐบาลออกจากกัน อย่างเด็ดขาด คณะกรรมการของพรรค จึงมักจะทำหน้าที่เป็นรัฐบาลท้องถิ่น เสียเอง จึงปรากฏว่า ผู้นำการเมือง “ท้องถิ่น” บางคน เช่น Gao Gang (1954) และ Mao Dun ซึ่งมีอิทธิพลในโรงงานจึงสามารถสร้างขุมอำนาจทางการเมือง - เศรษฐกิจ ก่อเป็นรัฐอิสระขึ้น ดังนั้น เมื่อหัวโทะงฝัง เข้ามารับตำแหน่งนำ จึงให้ความสำคัญกับการกลับคืนสู่การรวมศูนย์ (centralisation) ประกาศยกเลิกคณะกรรมการปฏิบัติ และหันมาเสริมรัฐบาลท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และปรับปรุงการเก็บสถิติและข้อมูลให้ทันสมัยขึ้น

การสะสมทุนตามแนวขยาย หรือ Extensive accumulation

ในปี 1975 กรรมกรจีนมีอยู่ทั้งหมด 11.4 ล้านคน ซึ่ง 4.5 ล้านคนอยู่ในอุตสาหกรรมหนัก ในปี 1978 จำนวนกรรมกรได้เพิ่มขึ้นเป็น 42.6 ล้าน คือเพิ่มขึ้นทั้งหมด 31.2 ล้านคน หรือ 274% ภายใน 20 ปีที่ผ่านมา และในจำนวนกรรมกรที่เพิ่ม

ขึ้นนี้เป็นการเพิ่มในอุตสาหกรรมหนักถึง 75% (24 ล้านคน) เปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมเบาซึ่งเพิ่มขึ้นเพียง 7 ล้านคน เมื่อพิจารณาทางการลงทุน จะเห็นว่า ในปี 1956 มีรัฐวิสาหกิจอยู่ 60,000 แห่ง ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 357,000 ในปลายปี 1979 หรือเพิ่มขึ้น 483% ถ้าให้ปี 1957 เป็นปีฐาน (=100) ดัชนีของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมปี 1965 จะเท่ากับ 204 และปี 1975 เท่ากับ 538 ถ้าคำนวณหาดัชนีต่อไปยังปี 1977 จะเท่ากับ 620 (24) ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมเจริญเติบโตในอัตราที่สูงถึง 11% ต่อปีโดยเฉลี่ย ระหว่าง 1952 ถึง 1979 แต่ผลิตภาพแรงงานกลับต่ำมาก ในช่วงแรกของการวางแผนเศรษฐกิจ 5 ปีของจีน (1953-57) ผลิตภาพแรงงานสูงถึง 8.7% และตกลงมาเหลือ 2% ในปี 1980 ในปี 1953 กรรมกร 6 ล้านคนสามารถก่อผลผลิตมูลค่าทั้งหมด 40 พันล้านเหวียน แต่ในปัจจุบัน จะต้องใช้กรรมกรถึง 50 ล้านคนเพื่อผลิตมูลค่า 423 พันล้านเหวียน (25) ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การเพิ่มของผลผลิตในภาคอุตสาหกรรม กระทำโดยการเพิ่มกำลังแรงงาน และการเพิ่มทุนการผลิตมากกว่าจะเป็นการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ด้วยเหตุนี้ การสะสมทุนในระบบเศรษฐกิจจีน จึงคงรูปแบบแนวขยาย

ลักษณะแนวขยาย หมายถึงการเพิ่มขึ้นของมูลค่าส่วนเกินแบบ “สม

บูรณ์” โดยการยืดเวลาทำงานของกรรมกร แต่การผลิตมูลค่าส่วนเกินในรูปแบบนี้ มักจะควบคู่ไปกับการทำงานแบบเร่งรัด (intensification) ซึ่งเกิดจากการนำเครื่องจักรกลทันสมัยมาใช้ในการผลิต และการทำงานเป็นกะ ซึ่งจะเร่งจังหวะการทำงานของกรรมกร ดังนั้น แม้ว่ากรรมกรจะทำงานตาม เวลาปกติ แต่ก็จะสามารถผลิตสินค้าในปริมาณที่มากขึ้น

วิกฤตการณ์การสะสมทุนตามแนวขยาย : ความอับจนของกลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมstadalinisim

เมื่อพิจารณาเศรษฐกิจจีนในส่วนทั้งหมด จะเห็นแนวโน้ม 2 แนวคือ

1) ในสภาพที่ผลิตภาพแรงงานชะงักงัน ทางออกในการเพิ่มผลผลิตก็คือ การเพิ่มการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนมากและแรงงานน้อย เช่น อุตสาหกรรมหนัก เป็นต้น แต่การส่งเสริมสาขาที่ผลิตปัจจัยการผลิต จะมีผลกระทบในด้านลบต่อการผลิตปัจจัยเพื่อการบริโภค อัตราการสะสมทุนจะถูกตั้งไว้สูง ซึ่งหมายความว่า การบริโภคจะถูกกดให้ต่ำโดยการกดค่าจ้าง และการตั้งราคาสินค้าบริโภคสูง ฉะนั้นเมื่อวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนในปี 1978 จะพบว่าประมาณ 70% ของรายได้ในครัว

เรือนถูกใช้จ่ายไปกับค่าอาหาร และ เครื่องนุ่งห่ม (26) กล่าวได้ว่าโครงสร้างการบริโภคของครัวเรือนจีนในปัจจุบัน เกือบจะไม่แตกต่างจาก 30 ปีก่อนเลย ดังนั้น เศรษฐกิจจีนจึงสื่อความไม่สอดคล้องกันระหว่างกำลังการผลิตอันใหญ่เหิม กับขนาดของรายได้ นำมาสู่ “การผลิตล้นตลาด” (Overproduction) ซึ่งเป็นปัญหาด้านหนึ่งของการสะสมทุนตามแนวขยาย Zhou Ziyong ให้ข้อมูลว่า “ในปี 1980 มีสินค้า 58 ชนิดที่ค้างสต็อก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ” ธนาคารโลกระบุว่าในช่วง 1975-78 inventory สูงถึง 24%

เราสามารถพิจารณาการใช้งานของเครื่องจักร และการชลอเวลาในการก่อสร้างโรงงานเป็นดัชนีทางอ้อม ซึ่งชี้ถึงแนวโน้ม “การผลิตล้นตลาด” นี้ จากการสำรวจโครงการก่อสร้างทั้งหมดในปี 1979 พบว่าวงจรของการก่อสร้างที่บรรลุผลสำเร็จนั้นเฉลี่ยตกแล้วประมาณ 8 ปี หรือสองเท่าของเวลาในยามปกติ แหล่งข้อมูลของรัฐบาลอีกแหล่งบ่งว่า ในช่วง 1953-57 87% ของการลงทุนทั้งหมดในการก่อสร้างได้บรรลุความสำเร็จ แต่ในช่วง 1966-76 เปอร์เซนต์นี้ตกลงมาเหลือ 59.9 (27)

แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีความขาดแคลน ตัวอย่างเช่นในปี 1981 ขณะที่โรงงานผลิตเครื่องจักรกลบางแห่งขาดแคลนวัตถุดิบ แต่เหล็กกล้าซึ่งตกค้างในสต็อกมีปริมาณถึง 20 ล้านตัน

ตัวเลขนี้สูงมากเมื่อเทียบกับ 35 ล้านตัน ซึ่งจีนผลิตได้ในปีเดียวกัน “การผลิตล้นตลาด” และ “ความขาดแคลน” เป็นผลผลิตของการสะสมทุนตามแนวขยาย และระบบเศรษฐกิจที่มีการรวมศูนย์สูง (centralized economy)

แม้ว่าซัพพลายจะกำหนดขีดจำกัด และขีดจำกัดก็ส่งผลต่อซัพพลาย แต่ปัญหาเรื่องผลตอบแทนในการลงทุนมิได้อยู่ที่การขาดอุปทานรองรับ เพราะก่อนอื่น ผลตอบแทนของทุนเกิดขึ้นในช่วงการผลิตคือช่วงที่กรรมกรผลิตมูลค่าส่วนเกิน แต่การมีตลาดระบายสินค้าจะส่งผลต่อการตอบแทนของทุนในแง่ที่ว่า เกิดการ realisation ของ มูลค่าส่วนเกิน ในกรณีของจีนการเพิ่มการผลิตมูลค่าเพิ่มแบบสัมบูรณ์นั้นได้มาถึงจุดอิ่มตัว การเพิ่มชั่วโมงทำงาน และการก่อการทำงานแบบหนาแน่นถูกต้องด้านอย่างมากจากกรรมกรในรูปของการดึงงาน การผละจากงาน และการนัดหยุดงาน ซึ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นตั้งแต่ 1974 เป็นต้นมา ส่วนการเพิ่มกำลังแรงงานในโรงงานเพื่อเพิ่มผลผลิตนั้นก็ก่อการลดถอยของผลผลิต การทำงานต่ำระดับ และการทำงานแอบแฝง ดังที่ Xue Muqiao ได้วิจารณ์ว่า โรงงานรัฐวิสาหกิจใช้กรรมกรห้าคนทำงานของคนสองคน

2) กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด” จะเพิ่มความหนาแน่นของทุน ถ้าประเมินมูลค่า

ของ fixed capital ทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรมโดยใช้ราคาซื้อระหว่างช่วง 1952 - 57 จะเห็นว่า ในปี 1979 มูลค่าของ fixed capital เพิ่มสูงถึง 42% เมื่อเทียบกับ 1957 (28) การใช้ incremental capital - output ratio เป็นตัววัดปริมาณการลงทุนที่ต้องใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า 1 หน่วยในการผลิต จะเห็นว่า ในช่วง 1957-1979 ICOR จะอยู่ในระหว่าง 4.8 ถึง 5.4 ซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศทุนนิยมที่พัฒนาแล้ว (5.058) (29) สถิติเหล่านี้ยืนยันว่า coefficient intensity of capital ในภาคอุตสาหกรรมจีน มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น การหมุนรอบของ fixed capital และ circulating capital จะช้าลง

ในกรณีที่ความหนาแน่นของ fixed capital เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่อัตราการผลิตมูลค่าส่วนเกินคงที่ อัตรากำไรจะเป็นฟังก์ชันที่ลดลงของการเพิ่มความหนาแน่นของทุนการผลิต หรือที่มาร์กซ์เรียกว่า “แนวโน้มของอัตรากำไรลดต่ำ” ในช่วง 1953 - 57 อัตรากำไรเฉลี่ยในภาคอุตสาหกรรมเป็น 29.8% และ 22.5% ในปี 1966 และตกลงมาเหลือ 18.2% ในปี 1978 (30) ในโรงงานรัฐวิสาหกิจ อัตรากำไรเฉลี่ยต่อมูลค่าการผลิต 100 เหวียนจะน้อยกว่าในปี 1957 ถึง 33% (31) ขณะเดียวกับ อัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติก็มีแนวโน้มที่จะตกลงมาด้วย เพราะจะต้องใช้การลงทุนมากขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ประชาชาติ 1 หน่วย

	1953	1958	1963	1966	1971	1976	1977	1978	1979	1981
	-57	-62	-65	-70	-75				-80	
อัตราการเพิ่มของราย ได้ประชาชาติ (%)	8.9	-3.1	14.5	8.4	5.6	-2.7	7.8	12.3	6.9	3.0

ในกรณีที่ผลตอบแทนในการลงทุนตกลง ถ้าคงอัตราการลงทุนในระดับเท่าเดิมอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจะลดลง และถ้าจะพยายามให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจตกลง (คือให้อยู่ในระดับเดิม) ก็จะต้องมีการลงทุนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (32) เศรษฐกิจจีนอยู่ระหว่างทางเลือก 2 ทาง จะปล่อยให้เศรษฐกิจหยุดซงัก หรือจะแบ่งรายได้ประชาชาติในส่วนที่มากขึ้นเพื่อกระสะสมทุน แต่ฝ่ายนำเงินภายใต้ตั้งเสี่ยวผิงเลือกหนทางที่ 3 คือ การปฏิรูประบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูง

ปัญหาของระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูง

ในการแก้ไขปัญหารวมศูนย์มูลค่าส่วนเกิน รัฐบาลหัวโถ๊ะผิงได้หันกลับมาใช้นโยบาย Decentralisation โดยประการแรก ตั้งโรงงาน 6000 แห่งมาขึ้นกับรัฐบาลส่วนกลาง (กระทรวง) และประกาศใช้การวางแผนแบบเข้มงวดขึ้น แต่การรวมศูนย์ครั้งนี้ ก็ต่อการกลับไปยังการบริหารตามสายงานแบบกระทรวง (sec-

torial administration) โครงสร้างของระบบอุตสาหกรรมจีน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ที่สำคัญคือ (1) ฝ่ายนำพรรคคอมมิวนิสต์จีน (และรัฐบาล) และกองวางแผนเศรษฐกิจส่วนกลางซึ่งประกอบกันเข้าเป็น “ส่วนกลาง”, (2) ระบบกระทรวง และ (3) โรงงาน

ก) “อาณาจักร” กระทรวง

กระทรวงต่าง ๆ จะถูกตั้งขึ้นตามสาขาของอุตสาหกรรม ตามหลักการแล้ว กระทรวงจะต้องขึ้นต่อส่วนกลางและแผนเศรษฐกิจ แต่ในความเป็นจริง เนื่องจากกระทรวงกำข้อมูลที่เป็นต่อการวางแผน จึงมีความเป็นอิสระและอำนาจต่อรองกับส่วนกลางในระดับหนึ่ง และกระทรวงที่มีอำนาจต่อรอง และอิทธิพลมากที่สุดก็คือ กระทรวงที่มีสาขาอยู่ใน priority ของแผนเศรษฐกิจ จะเข้ามาแทรกแซงเปลี่ยนแปลงการผลิตระหว่างที่แผนถูกดำเนินไป ซึ่งก่อให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นในระบบการส่งบำรุงของรัฐ (State supply system) กระทรวงเป็นผู้มอบแผนการผลิตให้โรงงานนำไปปฏิบัติ จัดสรรเงินลงทุนและแรงงานให้กำหนดผู้ซื้อและขาย และเป็นผู้แต่งตั้งถอดถอนผู้จัด

การโรงงาน กระทรวงต่าง ๆ จะพยายามสร้าง “อาณาจักร” ของตัวขึ้นพยายามแผ่ขยายอิทธิพลไปครอบงำโรงงานต่างสาขา ดังนั้นกระทรวงแต่ละแห่งจะแข่งขันกันเพื่อให้ได้งบประมาณมากที่สุด เพราะจะได้ขยายกิจการได้อย่างรวดเร็ว จึงมักจะตั้งงบประมาณการลงทุนที่ต้องการไว้สูงเกินความเป็นจริง ในขณะที่ส่วนกลางจะพยายามกดไว้ให้ต่ำสุด

ความขัดแย้งระหว่างกระทรวงต่อกระทรวง และการทรวงต่อส่วนกลาง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของความขาดแคลน และการลงทุนเกินตัวในระบบเศรษฐกิจจีน เพื่อลดความไม่แน่นอนของระบบการส่งบำรุงโดยรัฐ กระทรวงต่าง ๆ จะหันมา “พึ่งตนเอง” ให้มากที่สุด โดยเข้าทำการผลิตแบบทุกชั้นตอน เช่นอุปกรณ์เครื่องจักร และสินค้าขั้นกลาง ซึ่งปกติแล้วจะเป็นการผลิตที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงอื่น และการผลิตแบบทุกชั้นตอนทำให้เกิดสภาพการขาดความความชำนาญในการผลิต (despecialisation) การผลิตด้วยต้นทุนที่สูง และส่งเสริมการลงทุนเกินความต้องการ ดังจะเห็นว่า ในปี 1979 กว่า 40% ของการลงทุนทั้งหมดใน

ระบบเศรษฐกิจ ตกอยู่ภายนอกการควบคุมของรัฐบาล และนี่ก็เป็นที่มาของเงินเพื่อในระบบเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นโดยตรงของดัชนีราคาสินค้าหรือการเข้าซื้อของเป็น indicators ของภาวะเงินเฟ้อในเศรษฐกิจจีน

ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างส่วนกลางกับกระทรวง มักจะนำมาสู่ความไม่มีเหตุมีผล กระทรวงต่าง ๆ จะเข้มงวดเพื่อให้โรงงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ บรรลุเป้าหมายการผลิตตามแผนโดยไม่คำนึงว่า ในการบรรลุเป้าหมายนั้น ทางโรงงานอาจจะใช้วิธีชักจูงใจการผลิตด้วยการเพิ่มค่าจ้างกรรมกรเกินงบค่าจ้างที่รัฐบาลตั้งไว้ ซึ่งจะก่อความไม่สมดุลในตลาดสินค้าอุปโภคมากขึ้น ในขณะที่ผู้วางแผนส่วนกลาง จะมีทางเลือก 2 ทางคือ 1) ควบคุมการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างเพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินค้าเพื่อการบริโภคในตลาด หรือ 2) มีนโยบายยืดหยุ่นโดยยินยอมให้โรงงานใช้การเพิ่มค่าจ้างกระตุ้นกรรมกรให้ทำการผลิต (33)

ข) ความขัดแย้งของระบบการวางแผนส่วนกลาง

เนื่องจาก กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมแบบ “เร่งรัด” ให้ความสำคัญสูงสุดกับการผลิตปัจจัยการผลิต ด้วยเหตุนี้ การวางแผนเศรษฐกิจจึงต้องเริ่มจาก priority นี้ คือ จากอุตสาหกรรมสาขาหลัก ผู้วางแผนจะคำนวณความต้องการของสาขานี้

ต่อสินค้า “ทุน” (ปัจจัยการผลิต) และสินค้าขั้นกลางหรือกึ่งสำเร็จรูป ในทำนองเดียวกัน ก็จะกำหนดปริมาณของ inputs ในสาขาที่ผลิตสินค้าป้อนสาขาหลักแต่ละสาขา ซึ่งในที่สุด ก็จะได้ปริมาณของสินค้าขั้นกลางทั้งหมดที่จำเป็นในการผลิตจากรายได้ประชาชาติรวมในสิ้นปีของแผน สัดส่วนที่ใช้เพื่อการลงทุน จะถูกกำหนดขึ้น แล้วผู้วางแผนจึงจะมากำหนดการบริโภค (รายได้ประชาชาติ - การลงทุนสุทธิ = การบริโภค) ดังนั้น การวางแผนในรูปแบบนี้ จะให้การบริโภคเป็นเรื่องรอง จัดอยู่ใน non - priority zone

ประการที่สอง การวางแผนที่ให้ความสำคัญสูงสุดกับการผลิตปัจจัยการผลิต จะส่งเสริมการตั้งเป้าหมายการผลิตในเชิงปริมาณ (physical planning) และพยายามหาดุลยภาพระหว่างปริมาณกับซัพพลายด้วยการใช้บังคับดุลย์ทรัพยากรการผลิต (material balance) แต่ข้อเสียของการใช้บังคับดุลย์ทรัพยากรการผลิต คือ จะแสดงการผลิต output ของสินค้าบางชนิด (จากแห่งต่าง ๆ) ซึ่งถูกใช้ในอุตสาหกรรมสาขาอื่น แต่จะไม่ระบุถึง input ที่ใช้ในการผลิตสินค้าดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ให้ความสำคัญกับการแบ่งสรรผลผลิตมากกว่าการผลิตสินค้านั้น (34) ดังนั้น ในโลกของความเป็นจริง ดุลยภาพทางเศรษฐกิจจะเป็นเรื่องของความบังเอิญ ส่วนความไม่สมดุลย์กลับเป็นเรื่องปกติ เช่น ปริมาณ

มากกว่าซัพพลาย หรือในทางตรงข้าม ปริมาณมากกว่าซัพพลาย ผู้วางแผนอาจจะแก้ปัญหาโดยลดปริมาณของสาขาที่อยู่ใน non-priority zone ลง หรือไม่ก็เพิ่มการผลิต output ของสินค้าที่ขาดแคลน ซึ่งในกรณีหลัง รัฐบาลก็ต้องดึงทรัพยากรจากที่อื่นมาใช้เพื่อการผลิตนี้ ซึ่งทำให้โรงงานอื่นก็ขาดแคลนทรัพยากร แต่เนื่องจากระบบเศรษฐกิจในส่วนต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในที่หนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อกระเถือนต่ออีกที่หนึ่ง ดังนั้น การวางแผนที่มี “ดุลยภาพ” ในอุดมคติ จึงกลายเป็นการวางแผนของ “ความไม่สมดุลย์”

ประการที่สาม เมื่อเป้าหมายของแผนถูกกำหนดในเชิงปริมาณ ฝ่ายบริหารโรงงานจะให้ความสำคัญกับการเพิ่มปริมาณโดยละเลยคุณภาพของสินค้า เพื่อแก้ไขปัญหา จึงมีการเปลี่ยนมาใช้การวางแผนตามมูลค่า แต่โรงงานจะใช้วิธีเพิ่มต้นทุนการผลิต โดยการใช้วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่มีราคาสูง เพื่อบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น ปกติแล้ว ส่วนกลางจะวางแผนแบบ “ทะเยอทะยาน” (ตั้งเป้าหมายสูงสุด ใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดเพื่อบรรลุเป้าหมาย) ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายบริหารโรงงานจะพยายามให้ได้แผน “ต่ำ” โรงงานจะยับยั้งการนำเทคนิคการผลิตใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียชั่วโมงทำงาน จากการต้องหยุด Production line ลง ซึ่งจะสร้างปัญหาให้กับโรงงานใน

การบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เมื่อสิ้นปีการวางแผน นอกจากนั้น โรงงานอาจจะเสียผลประโยชน์จากการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพของโรงงาน เพราะเหตุว่า ในปีต่อมาผู้วางแผนจะปรับเป้าหมายการผลิตของโรงงานให้สูงขึ้นกว่าเดิม

ค) ความขัดแย้งของระบบการส่งบำรุงโดยรัฐ (State supply system)

ความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจจีน เป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินลงทุนและกำลังแรงงานให้กับโรงงานเพื่อทำการผลิต และก็เป็นผู้รับผิดชอบในการระบายสินค้าที่ผลิตขึ้น การวางแผนของรัฐ จึงครอบคลุมสินค้าเป็นพัน ๆ ชนิด ดังนั้นระบบการส่งบำรุงโดยรัฐจึงมีบทบาทที่สำคัญมากในระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูง ระบบนี้ ตั้งอยู่บนหลักการ “การปันส่วนการผลิต” (rationing) ถ้าโรงงานใดเกิดผลิตได้น้อยกว่าเป้าหมาย ก็จะก่อผลกระทบต่อโรงงานซึ่งถูกกำหนดให้เป็นผู้รับวัตถุดิบหรือกิ่งสำเร็จรูปนั้น และโรงงานนั้นก็ไม่สามารถผลิตได้ตามเป้าหมายเพราะขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในส่วนทั้งหมด

การส่งบำรุงโดยรัฐมักจะไม่สม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้ ผู้จัดการโรงงาน จะ

พยายาม “พึ่งตนเอง” ให้มากที่สุด ตามปกติ รัฐจะให้เงินทุนหมุนเวียนกับโรงงานก่อนหนึ่งเพื่อใช้ในการผลิตประจำวัน แต่โรงงานจะยกยอกเก็บเงินนี้ไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อใช้ในการ “กักตุนแรงงาน” และสต็อกวัตถุดิบ ซึ่งก่อความตึงเครียดในระบบปันส่วนยิ่งขึ้น ดังนั้นความขาดแคลนในวัตถุดิบที่สำคัญหลาย ๆ อย่าง เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการสต็อกวัตถุดิบขนาดมหึมาในโรงงาน ตัวอย่างเช่น ในปี 1978 จีนสั่งซื้อเหล็กเส้นจากต่างประเทศเป็นจำนวนถึง 8 ล้านตัน ในขณะที่ มีเหล็กเหลือใช้ในสต็อกรวมกันแล้วถึง 15 ล้านตัน

เพื่อลดการพึ่งพากับความไม่แน่นอนของระบบการส่งบำรุงโดยรัฐ โรงงานต่าง ๆ จะ “พึ่งตนเอง” โดยทำการผลิตชิ้นส่วนทั้งหมดเสียเองแบบ vertically integrated (และเป็นไปได้ใหม่ว่า นโยบายเหมาอัสมี “พึ่งตนเอง” ส่วนหนึ่งอาจจะเกิดขึ้น เพราะไม่สามารถพึ่งระบบการส่งบำรุงโดยรัฐ? การผลิตทุกชิ้นตอนจะสร้างปัญหาการผลิตชิ้นส่วนซ้ำซาก ชิ้นส่วนที่ขาดมาตรฐานไม่สามารถแทนกันได้ ไม่เกิดความประหยัดทางเศรษฐกิจ ต้องใช้วัตถุดิบเพิ่มขึ้น และการลงทุนเกินความต้องการในระบบเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกัน โรงงานต่าง ๆ ก็จะพยายามสร้างความสัมพันธ์โดยตรง ระหว่างโรงงานด้วยกันเองขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อหาซื้อหรือแลกเปลี่ยนวัตถุ

ดิบหรือปัจจัยการผลิต และนี่ก็เป็นบ่อเกิดของตลาดมืดในระบบเศรษฐกิจแบบโซเวียต การที่รัฐบาลผ่อนผันให้มืดตลาดมืด ก็เป็นการยอมรับทางอ้อมว่าตลาดนี้ยังมีความสำคัญต่อการทำงานของระบบเศรษฐกิจในส่วนทั้งหมด

สุดท้าย แม้ว่า “องค์กรการบริหารแบบวิทยาศาสตร์” จะมีส่วนคล้ายคลึงกับระบบ Taylorism ในตะวันตก แต่ก็ไม่สามารถปรับเอาระบบ - Taylorism หรือ Fordism มาใช้อย่างได้ผล ด้วยเหตุที่ว่า กระบวนการผลิตในโรงงานจีน มี “ช่องว่าง” หรือ dead time หลายตอน ซึ่งมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการขาดตอนของการส่งบำรุงโดยรัฐ โรงงานจีนจะมีลักษณะพิเศษคือ ในช่วงแรก ๆ ของแผน โรงงานจะใช้กำลังการผลิตอย่างไม่เต็มที่ เพราะขาดแคลนวัตถุดิบในสต็อก แต่ในเดือนสุดท้ายหรือปลายปีของแผน จะมีการเร่งจังหวะการทำงานในโรงงาน มีการทำงานล่วงเวลา และยกเลิกการลาพักผ่อน เพื่อไล่ตามให้ทันความล่าช้าในการผลิตเมื่อต้นปีของแผน ในแง่ที่ว่าโรงงานมี “ช่องว่าง” ในการทำงานหลายตอน จึงเป็นการยากที่จะก่อให้เกิดการทำงานอย่าง “เร่งรัด” (intensification) อย่างแท้จริงซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการพัฒนาแบบ intensive.

ง) ความไม่ยืดหยุ่นของราคา

ในเศรษฐกิจจีน ราคามีความไม่ยืดหยุ่น ในกรณีเกิดการขาดแคลน

วัตถุดิบขึ้นอย่างกระทันหัน ผู้วางแผนจะใช้วิธีปรับโควตา การปันส่วนของทรัพยากร แทนการปรับราคาเพื่อหาดุลยภาพอันใหม่ แต่การใช้วิธีนี้ก็ส่งเสริมความไม่ยืดหยุ่นของราคา คือ จะปกปิดความไม่สมดุลย์ทางเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้แก้ต้นเหตุของความไม่สมดุลย์นี้⁽³⁵⁾ แต่ถ้ามีการปรับราคา ผู้จัดการโรงงานจะไม่สนใจกับการขึ้นลงของราคาวัตถุดิบ เนื่องจากสามารถผลักดันต้นทุนนี้ให้อยู่ในราคาขายส่งได้ แต่ตรงกันข้าม ผู้จัดการจะให้ความสำคัญกับการขึ้นลงของราคาสินค้าที่เขาผลิตขึ้น ดังจะเห็นว่า ทางโรงงานมักจะพยายามผลิตสินค้าที่ทำรายได้ดี แต่บางที่ก็นอกแผนเศรษฐกิจ⁽³⁶⁾

ทางผ่านจากการสะสมทุน ตามแนวขยายสู่การสะสมทุน ตามแนวลึก

ในปี 1978 วิกฤติการทางเศรษฐกิจได้ปะทุขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าผลผลิตมวลรวมของภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมจะเพิ่มขึ้นในอัตรา 12.3% ซึ่งมากกว่าที่กำหนดตามแผน 1.9% แต่ก็ตกลงมาเหลือ 8.5% ในปี 1979 เมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มตามสาขา จะเห็นรูปภาพของการพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอ อุตสาหกรรมหนักบางสาขามีอัตราการเพิ่มสูงมาก เช่น อุตสาหกรรมผลิตเหล็กกล้า มีอัตราการเพิ่มสูงสุด คือ 44% ในปี 1978 เทียบกับ 16% ในปีที่แล้ว อุตสาหกรรมน้ำมัน 11% เทียบกับ 7.6% ในปีที่แล้ว การผลิตไฟฟ้าเพิ่มจาก 10% เป็น 14.8% ขณะที่อุตสาหกรรมบางสาขามีอัตราการเพิ่มที่ลดลง เช่น อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่และถ่านหิน ซึ่งลดลงจาก 13.9% ในปี 1977 เป็น 12% ในปี 1978 และ 2% ในปี 1979 อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี จาก 38% ในปี 1977 เป็น 14.8% ในปี 1978 นอกจากนั้น ผลตอบแทนในการลงทุนก็ตกลง ซึ่งจุดให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ และรายได้ประชาชาติตกลงมาด้วย ขณะที่ประเทศมีแนวโน้มที่จะขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จาก 1.98 พันล้านเหรียญในปี 1978 เป็น 2.9 พันล้านเหรียญในปี 1979 ซึ่งเป็นผลมาจากการสั่งซื้อเครื่องจักร โรงงานสำเร็จรูป และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ เพื่อ “ความทันสมัย” อย่างขนานใหญ่ ขณะเดียวกันงบประมาณค่าใช้จ่ายในการทหารก็เพิ่มขึ้นอย่างมาก จาก 12.6% ในปี 1978 เป็น 32.7% ในปี 1979⁽³⁷⁾ กลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบ “เร่งรัด” ของรัฐบาลหัวโگیرังได้มาถึงทางตัน

ในการประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์จีน วาระที่ 3 ครั้งที่ 11 เมื่อปลายปี 1979 ฝ่ายนำจีนก็ออกมาประกาศการถอยกลับ “หนึ่งก้าว” และใช้นโยบาย “การปรับตัว” ซึ่งมีกำหนดระยะเวลา 3 ปี หัวโگیرังต้องก้าวลงจากตำแหน่งการนำ และเปิดทางให้กับ “ฝ่ายค้าน”

ภายในพรรค ซึ่งมีเติ้งเสี่ยวผิงเป็นผู้นำขึ้นมากุมอำนาจรัฐ เติ้งเดินรูกหน้าทางการเมืองโดยสนับสนุนให้คนของตนเข้าไปกุมแกนการนำทั้งภายในพรรค และคณะรัฐบาล ขณะเดียวกัน ก็เข้าปราชญ์ “กลุ่มคัดค้าน” (dissident movements) ซึ่งตนเคยสนับสนุน (เพื่อวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหัวโگیرัง) ในกรอบของกฎหมายและหลักสังคมนิยมสี่ประการ

สมาชิกในกลุ่มเติ้งนั้น ประกอบด้วยบุคคลที่มีความคิดหลากหลายแตกต่างกัน เช่น Chen Yun, Xue Muqiao และ Sun Yefang ทว่าทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า การพัฒนาตามแนวขยายได้มาถึงจุดอ้อมตัว และถ้าจะพัฒนาต่อไปในรูปนี้ก็จะสร้างปัญหาต่อระบบการผลิตซ้ำของสังคมนิยม จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยมาใช้ในการพัฒนาผลิตภาพเป็นสำคัญ พร้อมกันนั้น จะต้องมีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูง เพื่อขจัดความไร้เหตุไร้ผล และจัดลำดับความสำคัญใหม่ในการลงทุน ความคิดของ Chen Yun ซึ่งเน้นการใช้กลไกตลาดเพื่อช่วยในการวางแผน หรือที่เราเรียกว่า “market socialism” จะเป็นกระแสหลักในช่วงนี้

สิ่งแรกที่รัฐบาลเติ้งเสี่ยวผิงทำคือ ลดความสำคัญที่ให้กับอุตสาหกรรมหนัก ถ้าพิจารณางบประมาณใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐบาลในปี 1979 เทียบกับปีที่แล้ว จะเห็นแนวโน้มดังนี้

- การลงทุนทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรมลดลง (-24.4%)

- มูลค่าของการลงทุนในอุตสาหกรรมเบาลดลงบ้าง

- มูลค่าของการลงทุนในอุตสาหกรรมหนักลดลงอย่างมาก (-26.1%) แต่เมื่อเทียบกับภาคเกษตรกรรมแล้ว การลงทุนในอุตสาหกรรมหนักมีปริมาณกว่า 3 เท่าตัวและ 8 เท่าของอุตสาหกรรมเบา (ดูตาราง 3)

โลก โดยการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่อุตสาหกรรมเบา เช่น การจัดสรรทรัพยากร พลังเชื้อเพลิง เครดิตธนาคาร และเงินตราต่างประเทศ อุตสาหกรรมหนักบางแห่ง ก็ต้องหันมาผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคและเครื่องจักรสำหรับอุตสาหกรรมเบามากขึ้น นอกจากนี้ รัฐบาลก็หันมาส่งเสริมอุตสาหกรรมท้องถิ่นขนาดเล็ก และหัตถกรรมภายในครัวเรือนเพื่อ

การลงทุนในอุตสาหกรรมหนักในอัตราส่วนที่สูง เราสามารถอธิบายความขัดแย้งนี้ได้ดังนี้ คือ อุตสาหกรรมเบาไม่ต้องใช้การลงทุนสูง แต่การหมุนรอบ (rotation) ของทุนและแรงงานในอุตสาหกรรมหนักจะอยู่ในระดับสูง จะต้องใช้เวลา 5 ปี 7 เดือนโดยเฉลี่ยเพื่อชักทุนคืน ขณะที่อุตสาหกรรมเบาใช้เวลาเพียง 1 ปี 10 เดือน⁽³⁸⁾ ด้วยเหตุนี้ อุตสาหกรรม

ตารางที่ 3 : งบประมาณการลงทุน ในปี 1978 และ 1979 (พันล้านเหวียน)

	1978	1979	การเติบโต
งบค่าใช้จ่าย	111,093	112,000	
การลงทุนทั้งหมด	45,192	39,000	-3.7%
สัดส่วนของการลงทุนทั้งหมดในงบประมาณ	40.7%	34.8%	
การลงทุนในภาคเกษตรกรรม	4.83	5.45	
สัดส่วนในการลงทุนทั้งหมด	10.7%	14.0%	+13%
การลงทุนในภาคอุตสาหกรรม	27.16	20.51	
สัดส่วนในการลงทุนทั้งหมด	60.1%	52.6%	-24.4%
การลงทุนในอุตสาหกรรมเบา	2.44	2.28	
สัดส่วนในการลงทุนทั้งหมด	5.4%	5.8%	-7.4%
การลงทุนในอุตสาหกรรมหนัก	24.72	18.25	
สัดส่วนในการลงทุนทั้งหมด	54.7%	46.8%	-26.1%

ที่มา : Pairault, T., "Les politiques économiques chinoises" La Documentction Francaise, 1980, p.92

จากตารางข้างบน จะเห็นว่าอุตสาหกรรมหนักยังคงครองความเป็นหลักอยู่นั่นเอง และแม้ว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมเบาจะมีมูลค่าลดลงบ้าง แต่ตั้งเสียวิงมึนนโยบายแน่นอนที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุปโภค บริ

ผลิตสินค้าเพื่อการบริโภค และการบริการให้กับประชาชนในเขตเมือง และเป็นการสร้างงานในชนบทด้วย แม้ว่ารัฐบาลตั้ง จะส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเบา สาขาซึ่งผลิตปัจจัยเพื่อการบริโภค แต่ก็ยังคง

เบาจึงเป็นตัวเร่งในการสะสมทุน ดังจะเห็นว่าต่อการลงทุนใน fixed capital 100 เหวียน อุตสาหกรรมเบาสามารถทำรายได้ (กำไร + กำไร) ให้กับรัฐบาลถึง 60 เหวียน ขณะที่อุตสาหกรรมหนักเพียง 16 เหวียน

และอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ 8
เหวียนเท่านั้น นอกจากนั้น การพัฒนา
อุตสาหกรรมเบาจะช่วยส่งเสริม
การจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ต่อ
การลงทุน 1 ล้านเหวียน อุตสาห-
กรรมหนักจะสร้างงานได้ 94
ตำแหน่ง อุตสาหกรรมสิ่งทอ 257 และ
หัตถกรรม อุตสาหกรรมประกอบ
อาหารและเครื่องดืม และอุตสาหกรรม
เครื่องหนัง 800 (39)

กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมตามแนวคิดนี้จะส่งผล 2 ด้าน
ด้านหนึ่ง จะเพิ่มปริมาณการจ้างงาน
และอัตราค่าจ้าง ซึ่งจะเพิ่มดีมานด์
ของสินค้าบริโภคในตลาด อีกด้าน
หนึ่งจะส่งเสริมการสั่งเข้าปัจจัยการผลิต
และวัตถุดิบบางชนิด แต่ผลของ
สองด้านนี้จะก่อให้เกิดการอุตสาหกรรม
อย่างต่อเนื่อง จากการผลิตสินค้าของ
อุตสาหกรรมเบา ผู้การผลิตสินค้าที่ใช้
ทุนต่อแรงงานมาก และสินค้านักที่ผลิต
ด้วยเทคนิคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น พร้อมกัน
นั้นรัฐบาลตั้งกีดประเทศเข้าสู่การ
แข่งขันกันทำใหม่ในระดับโลก โดยมี
วัตถุประสงค์ที่จะบรรเทาดุลย์การค้าขาด
ดุลย์ ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นในปี 1978
เป็นต้นมา จึงมีการส่งเสริมการผลิต
เพื่อการส่งออกในระดับหนึ่ง เพื่อ
ระบายกำลังการผลิตที่เหลือใช้ (แต่เป้าหมาย
หลักของรัฐบาลอยู่ที่การสร้างตลาดภายใน
ซึ่งประกอบด้วยผู้บริโภค 1 พันล้านคน) และชักชวน
การลงทุนของต่างชาติในรูปแบบต่าง ๆ

เช่นการตั้งเขตเศรษฐกิจ การค้าแบบ
แลกเปลี่ยนผลผลิต ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อ
แปรแรงงาน “เกิน” และราคาถูกให้
เป็น “ทุน”

ทฤษฎีทางผ่านจากการสะสม ทุนตามแนวขยาย ผู้การ สะสมทุนตามแนวเล็ก

การพัฒนาตามแนวขยาย เป็น
ผลของการใช้กลยุทธ์การพัฒนา
อุตสาหกรรมstadalinism ซึ่งเน้น
ความสำคัญที่สุดกับการพัฒนา
อุตสาหกรรมหนัก หรือสาขาปัจจัย
การผลิต การทุ่มการลงทุนในอุตสาหกรรม
หนักด้านเดียว แม้จะมีผลต่อการ
เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคนี้
ซึ่งจะทำให้มูลค่าของทุนคงที่ ๆ เพิ่มขึ้น
ลดลง แต่ขณะเดียวกัน การพัฒนา
อุตสาหกรรมหนักในตัวของมันเอง
กลับจะต้องมีการลงทุนเสริมเพิ่มขึ้น
อย่างต่อเนื่อง จึงมักจะมีการตั้งอัตรา
การสะสมทุนไว้สูง ๆ ซึ่งหมายความว่า
การบริโภคจะถูกกดให้ต่ำ ตลาด
จะหดตัวลง และอุตสาหกรรมหนักก็
มีตลาดระบายสินค้าเพียงตลาดเดียว
คือ ตลาดของอุตสาหกรรมหนักด้วยกัน
ขณะที่กำลังการผลิตในภาค
อุตสาหกรรมขยายใหญ่โตยิ่งขึ้น สินค้า
จะตกค้างในสต็อกมากขึ้น ๆ ทำให้
โรงงานขาด cash flow ที่จะใช้ปรับปรุง
การผลิต และการค้นคว้า ฉะนั้น
การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคการผลิตที่
จะเพิ่มผลิตภาพแรงงาน จะเกิดขึ้น
อย่าง “จริง ๆ” ไม่ได้ (40) ในที่สุด

แล้ว การลดมูลค่าของทุนคงที่ ซึ่งเป็น
ผลของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
ในเศรษฐกิจ ภาค 1 จะไม่สามารถทด
แทนการเพิ่มขึ้นในองค์ประกอบของทุน
ต่อแรงงาน (organic composition
of capital) ซึ่งเป็นต้นเหตุของการเพิ่ม
ประสิทธิภาพนี้ ในกรณีนี้ ผลตอบแทน
ของทุนจะตกลง

การพัฒนาตามแนวเล็ก (intensive
accumulation) เกิดขึ้นจากการ
เพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงานอันเนื่อง
มาจากการใช้เทคนิคทันสมัยในการ
ผลิต ประกอบกับการเปลี่ยนระบบ
การทำงานในโรงงาน ในประเทศทุน
นิยมที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาตามแนว
เล็กหรือแบบ Fordism สอดคล้องกับ
การผลิตมูลค่าส่วนเกินแบบสัมพัทธ์
(relative surplus value) เป็นขั้นตอน
ที่ “ทุน” พัฒนารอบครอบ “กำลัง
แรงงาน” ในรูป real submission ซึ่ง
หมายถึงว่า ในด้านหนึ่ง จะมีกระบวนการ
depossession ความรู้ในการ
ผลิตของกรรมกร และเปลี่ยน
กรรมกรให้กลายเป็นแรงงานไร้ฝีมือ
(41) และในอีกด้านหนึ่ง จะมีการ
ผนึกกรรมกรเข้ากับทุนโดยมีการเพิ่ม
ค่าจ้างให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ
กรรมกรจะกลายมาเป็นอุปทานที่
สำคัญต่อการระบายสินค้าที่ผลิตขึ้น
ดังนั้น การพัฒนาตาม “แนวเล็ก” จะ
ต้องมีการพัฒนาควบคู่กัน ระหว่าง
อุตสาหกรรมหนัก - อุตสาหกรรม
เบา, อุตสาหกรรม - เกษตรกรรม
และสาขาผลิตปัจจัยการผลิต - สาขา
ผลิตปัจจัยการบริโภค (42)

การส่งเสริมอุตสาหกรรม สาขา
การผลิตปัจจัยเพื่อการบริโภค หรือ
อุตสาหกรรมเบา จะก่อการกระจาย
ผลิตภาพแรงงานไปในทุก ๆ ส่วน
ของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีผล 3
ประการดังนี้ ประการแรก ตลาด
ระบายสินค้าของอุตสาหกรรมหนักจะ
ขยายตัว เนื่องจากสามารถระบายสิน
ค้าปัจจัยการผลิตให้กับอุตสาหกรรม
เบา ประการที่สอง มูลค่าของพลังแรง
งานจะลดลง ถ้ามูลค่าของพลังแรง
งาน (value of labour force) เท่ากับ
มูลค่าของปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรง
ชีพ เพื่อการผลิตซ้ำของพลังแรงงาน
ทางสังคม (Reproduction of social
labour force) การลดมูลค่าของพลัง
แรงงานหมายถึง การลดมูลค่าของปัจจัย-
จำเป็นในการดำรงชีพของกรรมกร ซึ่ง
เกิดจากการนำเครื่องจักรทันสมัยมาใช้
ในเศรษฐกิจภาค 2 ซึ่งเพิ่มผลิตภาพ
แรงงานในการผลิตปัจจัยการดำรง
ชีพ การลดมูลค่าของพลังแรงงานก็
คือ การเพิ่มขึ้น ของมูลค่าส่วนเกินนั้น
เอง ทั้งนี้ มูลค่าส่วนเกิน = มูลค่าที่
กรรมกร ผลิตขึ้นทั้งหมด - มูลค่า
ค่าของพลังแรงงาน แต่นายทุนอาจจะ
จ่ายค่าจ้างเท่ากับหรือมากกว่ามูลค่า
ค่าของพลังแรงงานนั้นขึ้นอยู่กับการ
ต่อสู้ทางชนชั้นระหว่างกรรมกรกับ
นายทุนในขณะหนึ่ง ค่าจ้างจึงไม่ใช่
subsistence wage ดังแนวคิดของสำ
นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก ประการ
ที่สอง การเพิ่มผลิตภาพแรงงานด้วย
การใช้ทุนคงที่เพิ่มขึ้น จะทำให้องค์
ประกอบของทุนต่อแรงงานสูงขึ้น



และอัตรากำไรมีแนวโน้มที่จะตกลงมา นโยบายเศรษฐกิจของจีนตั้งแต่ช่วง 1979 เป็นต้นมา มีเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดการสะสมทุนตามแนวลึก (intensive accumulation)

ก) ให้เกิดการพัฒนาแบบสมำเสมอระหว่างภาคต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจ

ข) ให้ค่าจ้างที่แท้จริงเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างตลาดภายในรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐ

ค) แต่การเพิ่มขึ้นของค่าจ้างจะต้องต่ำกว่าการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพแรงงาน

แต่ก่อนที่จะใช้กลยุทธ์นี้ เศรษฐกิจจีนจะต้องออกจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจแบบ “การผลิตเกินตลาด” (Overproduction) และ “การลงทุนเกินความต้องการ” (Overaccumulation) ซึ่งสามารถทำได้โดยก่อนการลดลงทางมูลค่าของทุน (devalorisation of capital) ดังจะเห็นว่า ตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา โครงการก่อสร้างต่าง ๆ หลายโครงการได้ถูกยกเลิก โรงงานหลายแห่งโดยเฉพาะโรงงานถลุงเหล็ก และโรงงานปุ๋ยเคมีขนาดเล็กได้ถูกปิดลง นอกจากนี้ ก็มีการก่อการกระจุกตัวทางอุตสาหกรรม เช่น trust และ corporation ขนาดใหญ่ เพื่อความประหยัดทางเศรษฐกิจ การเพิ่มอัตราค่าเสื่อมของเครื่องจักรก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการลดมูลค่าของทุนคงที่ ในปีที่ผ่านมา อัตราค่าเสื่อมถูกกำหนดไว้

ระหว่าง 3.6 ถึง 4% ซึ่งหมายความว่า จะต้องใช้เวลา 25 ถึง 30 ปี เพื่อที่จะได้ครบวงจรชีวิตของเครื่องจักร ในปัจจุบัน อัตราค่าเสื่อมจะเพิ่มขึ้นอีก 0.5%

พร้อมกันนั้น รัฐบาลตั้งเสี้ยวฝิง ก็ประกาศการปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งสำคัญเพื่อขจัดความไม่มีเหตุไม่มีผลของระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูง

การปฏิรูปในโรงงานของรัฐ

การปฏิรูปในโรงงานของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อโรงงานจะได้เป็นหน่วยการผลิตอย่างแท้จริง และไม่ใช่วัฒนทางการเมืองเหมือนในอดีต กำไรจะเป็นดัชนีวัดความสำเร็จในการทำงานของโรงงาน และเป็นหลักในการคำนวณโบนัส โรงงานจะต้องแสวงหากำไรสูงสุดบนกระบวนการอันมีเหตุมีผล และด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต คือผลิตให้ได้มากที่สุดด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด และไม่ใช้ด้วยการใช้มาตรการทางการเมืองในอดีตกำไรของโรงงานจะถูกกำหนดจากภายนอก หรือ จากเหตุผล “ที่นอกเหนือเศรษฐกิจ” เมื่อโรงงานได้กำไรก็ต้องส่งกำไรทั้งหมดให้กับส่วนกลาง และเพื่อให้กำไรมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ นักปฏิรูปจึงเสนอให้มีการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างสาขาต่าง ๆ อย่างเป็นอิสระมากขึ้น โดยอนุญาตให้โรงงานบางแห่งสามารถซื้อ

ปัจจัยการผลิต หรือขายสินค้าที่ผลิตเกินโควตาที่กำหนดได้โดยตรงในตลาด หรือใช้กำลังการผลิตที่เหลือหลังจากบรรลุเป้าหมายการผลิตตามแผนเพื่อผลิตสินค้าอื่นที่อยู่ในความต้องการของตลาดก็ได้ การอิงกับตลาดจะก่อให้เกิดการเฉลี่ยของอัตรากำไร (equalization of profit rate) ในเศรษฐกิจ พร้อมกันนั้น ก็มีการเสนอการกำหนดราคาตาม production price แบบในประเทศทุนนิยม คือ $Production\ price = (advanced\ constant\ capital + variable\ capital) \times average\ profit\ rate$ ฉะนั้น โรงงานไหนที่สามารถผลิตด้วยต้นทุน (advanced constant capital + variable capital) ต่ำด้วยการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน จะมี production price ต่ำ และสามารถขายสินค้าแข่งกับโรงงานอื่น ๆ ที่อยู่ในสาขาการผลิตเดียวกัน ในทำนองเดียวกัน โรงงานอื่น ๆ ก็ต้องหันมาปรับปรุงการผลิตของตน เพื่อลดต้นทุนและรักษา profit margin ซึ่งจะส่งเสริมให้โรงงานต่าง ๆ นำเอาเทคนิคทันสมัยมาใช้ในการผลิต

ในปัจจุบัน โครงการปฏิรูปจะให้สิทธิโรงงานในการได้รับส่วนแบ่งของกำไร เพื่อใช้ในการขยายกำลังการผลิต และการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพิ่มสวัสดิการของโรงงาน และจ่ายโบนัส ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมการกระจายการลงทุน ให้โรงงานมีผลวัตรในการสะสมทุนภายในตัว ขณะเดียว

กัน รัฐบาลก็เข้ามาส่งเสริมความสัมพันธภาพตามแนวนอน (horizontal) ต่อแนวตั้ง (vertical) มากขึ้น เพื่อลดการบัญชางานแบบคำสั่ง

แต่ในความเป็นจริง การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจภายใต้รัฐบาลเด็ง ก็ควบคู่ไปกับการรวมศูนย์ทางด้านการเงินในระดับสูง มีการปฏิรูประบบธนาคารในปี 1979 ในอดีตรัฐเป็นผู้จัดสรรเงินลงทุนให้กับโรงงานแบบให้เปล่า โรงงานเองก็มีข้อผูกมัดที่จะต้องส่งกำไรทั้งหมดให้กับรัฐ แต่ในกรณีที่โรงงานเกิดขาดทุน รัฐก็ต้องเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อแก้ปัญหา รัฐบาลจึงยกเลิกระบบเก่าโดยให้ธนาคารของรัฐทำหน้าที่นี้แทน โรงงานจะต้องชำระดอกเบี้ยสำหรับเงินลงทุนต่อธนาคารของรัฐอย่างสม่ำเสมอ การปฏิรูปนี้ มุ่งที่จะยับยั้งการใช้เงินลงทุนอย่างฟุ่มเฟือย บังคับให้โรงงานต่าง ๆ เกรงครีดีในการทำบัญชี และแสวงหา “ผลตอบแทน” ให้มากที่สุด ด้วยการลงทุนที่น้อยที่สุด

การปฏิรูปการวางแผนเศรษฐกิจ

เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปในโรงงาน รัฐบาลก็ทำการปฏิรูประบบการวางแผนเศรษฐกิจ ลดจำนวนผลผลิตที่ตกอยู่ในการวางแผนลง และให้กลไกของตลาดมีบทบาทมากขึ้น ในการกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้ ก็มีได้หมายความว่ารัฐจะหมดบทบาทลง ตรงกันข้าม การ

แทรกแซงของรัฐจะผ่านกลไกทางอ้อม เช่น การกำหนดราคา การใช้เครดิตและอัตราดอกเบี้ย ฯลฯ

อุตสาหกรรมหนัก ยังจะตกอยู่ในข่ายของการวางแผนแบบ “บังคับ” แต่อุตสาหกรรมเบาและภาคเกษตรกรรม จะมีการใช้การวางแผนแบบ “ยืดหยุ่น” เพื่อเปิดโอกาสให้โรงงานสามารถขายสินค้าที่ผลิตเกินโควตาได้โดยตรงในตลาด ดังนั้น การปฏิรูปในด้านที่จะเพิ่มความเป็นอิสระให้กับการทำงานของหน่วยการผลิต จะเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเบา และการเกษตรกรรมเท่านั้น และกฎของมูลค่าจะมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตที่อยู่ในสองภาคเศรษฐกิจนี้เท่านั้น การอ้างกฎของมูลค่าทำงานในภาคเกษตรกรรม ที่จริงแล้วก็คือการบอกให้ชาวนา “ยืนอยู่บนลำแข้งของตนเอง” ในแง่เศรษฐกิจ : “รัฐบาลไม่สามารถที่จะช่วยเหลือคุณได้มากกว่านี้นอกจากให้โอกาสสภาพในระดับหนึ่ง คือ ตลาดเสรี แปลงทำกินส่วนตัวขนาดใหญ่ขึ้น ฯลฯ ใช้ประโยชน์จากมันเพื่อท่านจะได้ร่ำรวยขึ้น และเรา (รัฐบาล) จะได้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น เพื่อการบริโภคของประชากรในเขตเมือง และป้อนวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมเบา” (43) “ชาวนา! จงมาร่ำรวยกันเถอะ Boukharine เคยกล่าวคำขวัญนี้ระหว่างช่วงการใช้ New Economic Policy ต่างกับ NEP ในรัสเซีย ซึ่งใช้กับชาวนาผู้ผลิตรายย่อยที่กำลังจะเข้ามาอยู่ในระบบนารวม

แต่นโยบาย “NEP” ของเด็งเสี่ยวผิง กลับดำเนินภายใต้ระบบการทำงานรวมกลุ่ม (คอมมูน) ที่กำลังจะถูกยกเลิก

การปฏิวัติเงียบของชาวนา

ในช่วง 3 ปี ของการใช้ “นโยบายการปรับตัว” มีการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่เกิดขึ้นในภาคเกษตรกรรม ซึ่งมีสาระสำคัญคือการรื้อโครงสร้างของระบบคอมมูน เพื่อถอยกลับมายังการ socialization ในระดับต่ำ หรือระบบสหกรณ์ แต่กระแสการ decollectivisation มิได้หยุดนิ่งอยู่ตรงนั้น การณ์กลับเป็นว่าระบบการผลิตแบบครอบครัวได้ฟื้นคืนชีพขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

เพื่อให้ค่าจ้างและผลงานมีความใกล้เคียงกันมากที่สุด รัฐบาลเด็งเสี่ยวผิงมีมาตรการรื้อฟื้นระบบ Responsibility system ขึ้นมาใช้ในภาคเกษตรกรรม ในระบบนี้ หน่วยการผลิตหรือบุคคลแต่ละคนจะ “รับผิดชอบ” ต่อเบื้องบนด้วยผลงานในปริมาณหนึ่ง เพื่อแลกกับอิสระภาพในการกำหนดวิธีการทำงานของเขา Responsibility system ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีหลายแบบ จำแนกคร่าว ๆ ออกได้เป็น 5 วิธีดังนี้ : 1) หน่วยการผลิตทำสัญญาการผลิตกับกลุ่มการผลิต (work group) : 2) หน่วยการผลิตทำสัญญากับบุคคลเป็นกรณีราย, 3) หน่วยการผลิตทำสัญญากับกลุ่ม

ตามความชำนาญในการผลิต, 4) หน่วยการผลิตทำสัญญากับกลุ่มการผลิตเพื่อการทำงานในระยะสั้น และ 5) หน่วยการผลิตทำสัญญากับครอบครัวชาวนาในการผลิต ในวิธีแรกนั้น มีส่วนคล้ายคลึงกับระบบการเช่านาทำ หรือ tenant system หน่วยการผลิต (production team) เป็นผู้กำหนดพื้นที่การเพาะปลูก ให้เครื่องมือเครื่องใช้ กำหนดต้นทุนการผลิตและเป้าหมายการผลิต ส่วนกลุ่มการผลิต (work group) จะได้รับค่าตอบแทนเป็นคะแนนการทำงาน ซึ่งจะต้องนำมาแบ่งกันภายในกลุ่มตามปริมาณงานที่ทำ ในกรณีที่กลุ่มการผลิต ๑ เกินเป้าหมาย ก็จะสามารถเก็บผลผลิตส่วนที่เกินไว้ได้ แต่ถ้าไม่สามารถผลิตได้ตามเป้าก็จะถูกปรับ ส่วนวิธีที่ 5 หรือการทำสัญญาการผลิตกับครอบครัวชาวนา ในกรณีนี้ ที่ดินจะถูกแบ่งกันระหว่างครอบครัวชาวนา ขนาดพื้นที่ ๆ แจกจ่ายนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคล และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด ผลผลิตที่ผลิตได้ตามสัญญาจะมีค่าตอบแทนเป็นคะแนนการทำงาน และส่วนที่เกินโควตาทั้งหมดจะตกเป็นของครัวเรือน แม้ว่าจะมีการใช้ Responsibility system อย่างหลากหลายในชนบท แต่ตั้งแต่ 1980 เป็นต้นมา การทำสัญญาการผลิตกับครอบครัวชาวนาได้แพร่สะพัดออกไปอย่างกว้างขวาง ในบางแห่ง ชาวนาถึงกับเอาที่ดินส่วนรวมของคอมมูนมาแบ่งปันกันภายในครอบครัวโดยปริยาย

การปรับระดับการครองชีพของกรรมกรและชาวนา

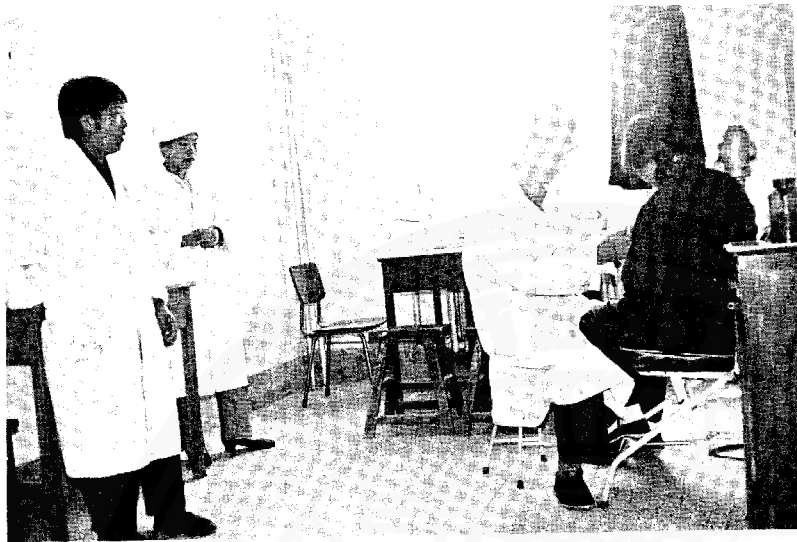
ในระบบการสะสมทุนตามแนวคิด ค่าจ้างที่แท้จริงจะต้องเพิ่มในอัตราใกล้เคียงกับการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพของแรงงาน ถ้าปัจจัยแรกเพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าปัจจัยหลังจะนำมาสู่ปัญหาการบริโภคเกินตัว หรือ Over-consumption แต่ในกรณีที่ค่าจ้างที่แท้จริงของกรรมกรเพิ่มขึ้น ก็ไม่ได้หมายความว่า มูลค่าของพลังแรงงานจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากการนำเทคนิคทันสมัยมาใช้ในเศรษฐกิจ ภาค 2 (สาขาผลิตปัจจัยเพื่อการบริโภค) จะลดเวลาที่ใช้ในการผลิตปัจจัยการยังชีพ และมูลค่าของสินค้าในการครองชีพลดลง ดังนั้น แม้ว่ากรรมกรจะมีอำนาจซื้อมากขึ้น แต่โรงงานก็สามารถงัดไว้ ซึ่งอัตราการผลิตมูลค่าเพิ่ม

รัฐบาลใช้มาตรการ 6 ประการ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการปรับค่าครองชีพของกรรมกรและชาวนา : 1) เพิ่มการลงทุนนอกภาคการผลิต เช่นการก่อสร้างที่อยู่อาศัย การศึกษาและการสาธารณสุข สัดส่วนของการลงทุนนอกภาคการผลิตต่อการลงทุนทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก 17.4% ใน 1978 เป็น 27% ใน 1979 และ 33% ใน 1980 ,2) เพิ่มราคาซื้อของผลิตผลทางการเกษตรและเปิดโอกาสให้ชาวนาสามารถประกอบอาชีพ sideline ได้มากขึ้น, 3) ตั้งแต่ “กลุ่มสี่คน” ตกจากอำนาจ มีการปรับค่าจ้างมาทั้งหมด 3 ครั้งด้วยกัน ในครั้ง

แรก (ตุลาคม 1977) ค่าจ้างได้ถูกปรับขึ้นในอัตรา 10 ถึง 20% ในครั้งที่สอง (1978) การขึ้นค่าจ้างมีความสำคัญน้อยกว่าครั้งแรก และในครั้งที่สาม ทำให้คนงานราวร้อยละ 40 มีรายได้สูงขึ้น 7 ถึง 10%, 4) รัฐบาลได้เข้ามาพัฒนาค่าจ้างทางอ้อม เช่นเพิ่มสวัสดิการทางสังคม โดยเฉพาะการรักษาพยาบาล เงินช่วยเหลือค่าที่พักอาศัยและค่าอาหาร ฯลฯ ใน 1978 กรรมกรแต่ละคนได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ ตกแล้วประมาณ 526 เหรียญต่อคน หรือเท่ากับ 80% ของเงินเดือน, 5) ขยายบทบาทของธนาคารในการให้เครดิต

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ 1980-81

ตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ลดความสำคัญที่เคยให้กับอุตสาหกรรมหนักลงดังจะเห็นว่าอัตราการสะสมทุนในรายได้ประชาชาติลดลงจาก 36.5% ใน 1978 เป็น 28.3% ใน 1981 (แต่ก็ยังสูงกว่าเป้าคืออัตรา 25% ที่ตั้งไว้) ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ลดการลงทุนการผลิต (productive) ต่อการลงทุนนอกการผลิต (improductive) จากสัดส่วน 4.7/1 ใน 1978 เป็น 1.5/1 ใน 1981 มาตรการดังกล่าวนี้ จึงเปิดโอกาสให้อุตสาหกรรมเบา หรือสาขาผลิตปัจจัยการบริโภคเติบโตในอัตราที่สูงมาก 18.4% ใน 1980 และ 14.1% ใน 1981 โดยอุตสาหกรรมสิ่งทอ จักร



กรรมหนัก ซึ่งจะสร้างปัญหาต่อการผลิตซ้ำของระบบเศรษฐกิจในส่วนทั้งหมด และการที่อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมหนักตกลงอย่างมาก ก็สร้างความแตกตื่นให้กับผู้นำจีน บางกลุ่มซึ่งก่อกระแสด้านการปฏิรูปจีนตั้งแต่ 1981 เป็นต้นมา

เราสามารถแจก “ความล้มเหลว” ของการปฏิรูปออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้ :-

1) การวัดประสิทธิภาพของโรงงานด้วยกำไรนั้น จำต้องมีการปฏิรูปราคาอย่างแท้จริง แต่การปฏิรูปราคาเป็นไปอย่างเชื่องช้าเนื่องจากถูกต่อต้านจากกระทรวงที่เสียผลประโยชน์ นักปฏิรูปเองก็ต้องประนีประนอมกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ เพื่อรักษาอำนาจของกลุ่มตนไว้

2) ตามหลักการแล้ว การปฏิรูปจะต้องเปิดโอกาสให้โรงงานสามารถเก็บกำไรส่วนที่เกินโควตาไว้ได้ เป็นส่วนใหญ่ แต่ในทางปฏิบัติ

ยาน จักรเย็บผ้า นาฬิกา และเครื่องรับส่งโทรทัศน์ เป็นสาขานำในการผลิตนี้ เมื่อพิจารณาอุตสาหกรรมหนัก อัตราการเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้กลับตกลงเหลือ 1.4% ใน 1980 เมื่อเทียบกับ 7.7% ในปีที่แล้ว โดยทั่วไป สาขาการผลิตที่สำคัญของอุตสาหกรรมหนักมีแนวโน้มที่จะชะลอการเติบโตลง เช่นการผลิตพลังงาน และเครื่องจักรกล ก่อนที่อัตราการเพิ่มจะตกลงมาเป็น -4.7% ใน 1981 (ดูตาราง 4)

เนื่องจากการปฏิรูประบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูงเป็นไปอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ ขึ้นอยู่กับการประนีประนอมกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จึงประสบความล้มเหลวในที่สุด การพัฒนาตามแนวขยาย (extensive) ยังคงครอบงำในเศรษฐกิจจีน ดังนั้น การลดอัตราการสะสมทุนลงเกินขอบเขตหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่ออัตราการสะสมทุนในอุตสาหกรรมหนัก

ตารางที่ 4 : อัตราการเพิ่มของอุตสาหกรรม

	1953	1958	1963	1966	1971	1976	1977	1978	1979	1980	1981
	-57	-62	-65	-70	-75						
อุตสาหกรรมหนัก	25.4	6.6	14.9	14.7	10.2	0.5	14.3	15.6	7.7	1.4	-4.7
อุตสาหกรรมเบา	12.9	1.1	21.2	8.4	7.7	2.4	14.3	10.8	9.6	18.4	14.1
ความแตกต่าง อุตสาหกรรมหนัก /อุตสาหกรรมเบา	12.5	5.5	-6.3	6.3	2.5	-1.9	0	4.8	-1.9	-17.0	-18.8

แล้ว เมื่อโรงงานสามารถผลิตได้เกินโควตา รัฐบาลก็จะเพิ่มโควตาในปีต่อมา ดังนั้น สิ่งที่โรงงานพยายามทำคือปกปิดกำลังการผลิตที่แท้จริง เพื่อแก้ปัญหาหนี้ รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะใช้การเก็บภาษีแทนระบบการแบ่งกำไรต่อไป โรงงานจะต้องชำระภาษีรายได้ และภาษีทรัพย์สิน (ทุนการผลิต) ต่อรัฐ และในกรณีที่ชำระภาษีล่าช้า โรงงานก็จะถูกปรับ

3) แม้รัฐบาลจะส่งเสริมความสัมพันธ์ตามแนวนอนต่อแนวตั้ง แต่โรงงานทั้งหลายก็ต้องขึ้นต่อระบบการส่งบำรุงส่วนกลาง และส่วนบนยังเป็นผู้กำหนด input และ output ของโรงงาน เหล่านี้สะท้อนแนวโน้มที่จะผลิตซ้ำความขัดแย้งของระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์สูง

4) มีโรงงานที่อยู่ในขั้นทดลองการปฏิรูป พยายามแสวงหากำไรสูงสุดโดยการลงทุนผลิตสินค้าที่มีราคาดีในตลาดแต่นอกแผนเศรษฐกิจ โรงงานต่าง ๆ ซึ่งขานรับนโยบายของรัฐบาลที่จะส่งเสริมให้มีการแข่งขันแบบ “สังคมนิยม” ก็ขยายการลงทุนแบบอนาธิปไตยซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของเงินเฟ้อในเศรษฐกิจจีน

5) เมื่อโรงงานผลิตได้ตามโควตาของรัฐ ก็จะถือว่าโรงงานนี้มี “กำไร” แล้ว และมีสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งของกำไรในส่วนโควตา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า กรมการค้าของรัฐซึ่งเป็นผู้รับซื้อสินค้า จะสามารถระบายสินค้าซึ่งบางทีมีคุณภาพต่ำได้ทั้ง

หมด นี่จึงเป็นการสร้าง “กำไรเทียม” ซึ่งก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งของภาวะเงินเฟ้อทางโครงสร้าง

6) แม้รัฐบาลจะส่งเสริมให้กรรมกรและชาวนามีระดับการครองชีพที่สูงขึ้น แต่ถ้าพิจารณาค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในชนบทปี 1979 จะเห็นว่ากว่า 80% ยังเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการประทังชีพ เช่นอาหาร มิได้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างค่าใช้จ่ายจากเดิมเป็นสำคัญ ส่วนกรรมกรนั้น ค่าจ้างที่แท้จริงเพิ่มขึ้นในอัตรา 7.6% ใน 1979 และ 7.1% ใน 1980 ในขณะที่ ผลิตภาพแรงงานเพิ่มในอัตราที่ลดลง คือจาก 12.3% ใน 1978 เป็น 6.4% ใน 1979 และ 2% ใน 1980 (44) ดังนั้นส่วนแบ่งของค่าจ้างใน Value added ทั้งหมด (ระหว่างกำไรกับค่าจ้าง) กรรมกรจะได้ผลประโยชน์มากขึ้น

ตั้งแต่ 1981 เป็นต้นมา กลุ่มเด็งเสี่ยวผิงก็มีท่าทีที่ประนีประนอมกับกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น โดยประกาศยับยั้งโครงการปฏิรูปบางส่วน และการกลับคืนสู่การรวมศูนย์อีกครั้งหนึ่ง แต่การปฏิรูปในภาคเกษตรกรรมก็ยังดำเนินต่อไปเพราะความสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่า ชาวนาจะผลิตอย่างไรมากกว่าจะดึงส่วนเกินจากภาคนี้มาได้อย่างไร เด็งและจ้าวจื่อหยางก็ถอยกลับไปสู่นโยบายเศรษฐกิจที่เป็น Orthodox มากขึ้น Chen Yun เจ้าตำรับการปฏิรูปเศรษฐกิจก็ถูกลดบทบาทลง ในขณะที่ Wan Li และ Li

Xiannian ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาล Yao Yilin (สมัยรัฐบาลหัว) ก็หวนกลับมา นั่งเก้าอี้กองวางแผน และ Wang Bingqian ได้เป็นรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง

ในหมู่ฝ่ายนำของจีน สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ดังนี้ กลุ่มปฏิรูปซึ่งประกอบด้วยเด็งเสี่ยวผิง จ้าวจื่อหยาง ซึ่งย้ำว่านโยบาย “การปรับตัว” มีจุดหมายที่จะปฏิรูประบบเศรษฐกิจในทุก ๆ ส่วนทั้งหมด และกลุ่ม Orthodox ซึ่งประกอบด้วยหัวโก๊ะฝง Li Xiannian และทหารจากกองทัพแดง (เช่น Ye Jianying) พวกนี้มีความคิดด้านการปฏิรูป และมีความเห็นว่า “การปรับตัว” เป็นนโยบายชั่วคราวเพื่อหาดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะเตรียมฐานให้กับ “การก้าวกระโดดครั้งใหม่” (45) กลุ่มทหารได้เข้ามาหนุนกลุ่ม Orthodox ด้วยสาเหตุ 3 ประการคือ ประการแรก การลดเงินเครดิต และงบประมาณของกองทัพ ทำให้โครงการพัฒนากองทัพให้ “ทันสมัย” ต้องช้าลง ประการที่สองเมื่ออัตราการเพิ่มของอุตสาหกรรมหนักตกลง จะส่งผลเสียต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตอาวุธ และประการสุดท้าย การปฏิรูปในภาคเกษตรกรรม ทำให้ครอบครัวชาวนาต้องการแรงงานเพิ่ม จึงหวังเหนี่ยวต่อการเกณฑ์ทหารเข้ามาประจำกองทัพ (46)

แม้ว่ากลุ่มเด็งเสี่ยวผิง จะกุมแกนนำในคณะรัฐบาลและพรรค แต่ Li Xiannian ซึ่งต้องเก็บตัวมาระยะ

หนึ่งภายหลังความล้มเหลวของนโยบาย “ก้าวกระโดด” ของหัวโگیرะฟง ก็หวนกลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง โดยเข้ามารับตำแหน่งประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาชนจีน Li Xiannian ย้ำว่า ภาคเกษตรกรรม เช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรมต้องขึ้นต่อการวางแผนเศรษฐกิจ Li Xiannian เห็นว่าเหมาะสมแล้วที่จะลดอัตราการสะสมทุนจาก 36.5% ลงมาเป็น 30% ขณะที่นโยบาย “การปรับตัว” ตั้งเป้าหมายปี 1979 เพียง 25% และในความคิดเห็นของ Chen Yun และ Bo Yibo อัตราการสะสมทุนที่เหมาะสมควรจะเป็นเพียง 20% นอกจากนี้ Li Xiannian ยังแสดงความเห็น

ต่อต้านการเพิ่มอำนาจซื้อของประชาชนอย่างมาก เพราะจะเพิ่มภาระให้กับรัฐบาล และมองปัญหาทางปริมาณขาดดุลย์ว่ามีใ้เกิดขึ้นจากการลงทุนเกินตัว แต่เป็นผลจากการยกระดับการครองชีพของประชาชน และนี่ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่รัฐบาลออกมาประกาศควบคุมปริมาณการผลิตจักรยาน จักรเย็บผ้า และนาฬิกา และแม้แต่ Xue Muqiao ซึ่งเคยเป็นนักทฤษฎีแนวหน้าของฝ่ายปฏิรูป ก็กลับมาต้านปฏิรูปเสีย ในหนังสือ เรื่อง China's socialist economy Xue Muqiao เคยแสดงความคิดเห็นสนับสนุนการใช้กลไกของตลาดเพื่อจัดการวางแผนแบบราช

การ แต่ในเวลานั้นนักเศรษฐศาสตร์คนเดียวกัน ก็ออกมาบอกว่า การใช้กลไกตลาดนั้นนำไปสู่การผลิตแบบอนาธิปไตย ก่อการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม จึงควรกลับมาใช้การวางแผนแบบ “บังคับ”

การยับยั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ของการปฏิรูป และการกลับมาใช้การวางแผนเศรษฐกิจแบบ “ทะเยอทะยาน” ส่อการกลับมา “ครองความเป็นใหญ่” ของความคิดแบบ Orthodox ซึ่งเด่นชัดขึ้นตั้งแต่แผนเศรษฐกิจฉบับที่ 6 เป็นต้นมา ทั้งสองปัจจัยนี้ ส่อเค้าว่าจีนกำลังเตรียมตัวที่จะทำการ “ก้าวกระโดดครั้งใหญ่” อีกครั้งหนึ่ง

หนังสืออ้างอิง

- (1) White, Gordon., "The politics of class and class origin : the case of the cultural revolution", Contemporary China Paper 9,1976, p.11-24
- (2) Goodman,D., "The provincial revolutionary committee in the PRC, 1967-69 : an obituary", China Quarterly, March 1981,No 85
- (3) ธนาคารโลก รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน 1981
- (4) Lenin, "La baisse tendeniulle du taux de profit" Cahier du C.E.R.M
- (5) Preobrajenski, E., "La nouvelle économique" EDI,1972.
- (6) Hu (Chi-hsi), "Mao Tsé-toung et la construction du socialisme", Seuil, 1975,p.76.
- (7) เพิ่งอ้างถึง หน้า 140
- (8) Pairault,T., "Dazhai récupéré" Publications Orientalistes de France,1977,
- (9) Mao Zedong, "Le Grand Bond en Avant" inédits 1958-1959, Le Sycomore, 1980, P.136
- (10) ธนาคารโลก อ้างแล้ว
- (11) Roubine Issaak I., "Essay sur la théorie de la valeur de Marx", Mospero, 1978
- (12) Coriat,Benjamin, "L'atelier et le chronomètre" éd. Bourgois, 1979
- (13) Andors, Stephen., "China Industrial Revolution," Asian Library 1977.
- (14) Holzman,Marie., "Avec les chinois", Flammarion, 1981,p.
- (15) Zoulim, S., "Les ouvriers chinois et la gestion de l'entreprise (1965-72)"p.91.
- (16) Roux, A., "Mutations sociales en Chine," Recherche Internationale, No.3, 1982,p.27.

- (17) Quotidien du Peuple, 3 Mars 1980
- (18) Korze M. et Whyte M.K., "The Chinese Wage System" China Quarterly, June 81,p.7.
- (19) Quotidien du Peuple, 11 Août 1979
- (20) Chinese Academy of Social Sciences : Social Science in China, No.1,1981,p.124.
- (21) Chavance.Bernard., "Les bases de l'économie politique du socialisme : essai d'histoire critique 1917-1954" Thèse Doctorat d'Etat, Nanterre, 1980,p.342
- (22) Tong-Eng Wang, "Economic policies and price stability in China" Institute of East Asian Studies, 1980
- (23) Xue Muqiao, "China socialist economy" Foreign Language Press, Beijing,1981.
- (24) Joint Economic Committee Congress of the U.S., "China Under the Four Modernisation," Part 1.,1982,p.264.
- (25) Cartier,M., "Perspectives démographiques chinoises," Revue Tiers-Monde, t,XXII, No.86, avril-juin 1981,p.280.
- (26) Social Sciences in China, No.4,1980,p.72.
- (27) เพิ่งอ้าง หน้า 28
- (28) ธนาคารโลก รายงาน.....อ้างแล้ว
- (29) ธนาคารโลก "Main Report", 1981,p.128
- (30) Social Science in China, No.1, 1981,p.125
- (31) Beijing Review No.3, 18 January 1982.p.3
- (32) Sapir, J., "Pays de l'Est vers la crise généralisée", Federop 1980,p.59
- (33) Chavance, B., "Le système économique soviétique", Le Sycomore, 1983,p.25
- (34) Dowidar, M., "Les schemas de reproduction et la méthodologie de la planification socialiste", Algeria, 1978, p.212
- (35) Asselain, J.C., "Plan it Profit en économie socialiste" Presses de la fondation nationale des sciences politiques, 1981,p.31
- (36) Chavance, B., อ้างแล้ว หน้า 57.
- (37) Pairault, T., "Politique industrielle et industrialisation in Chine", La Documentation Française, 1983,p.115
- (38) Xu Dixin et al. "China's search for economic growth" New World Press, 1982,p.68
- (39) เพิ่งอ้าง หน้า 67-68
- (40) Lipietz, A., "Conflits de répartition et changement technique dans la théorie marxiste", Economie appliquée, décembre, 1981, pp.524-529.
- (41) Magaline, A.D., "Lutte des classes et dévalorisation du capital", Maspero, 1975,p.13
- (42) Aglietta, Michel., "Régulation et crises du capitalisme : L'expérience des Etats-Unis", Calman-Lévy, 1976.
- (43) Pairault, T., "Politique industrielle....." อ้างแล้ว หน้า 25
- (44) "China's Economic and Foreign Trade 1979-81", U.S. Department of Commerce International Trade Administration. May 1982.
- (45) Pairault, Thierry, "Politique industrielle....." อ้างแล้ว หน้า 114
- (46) เพิ่งอ้าง หน้า 114